

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΡΗ 311

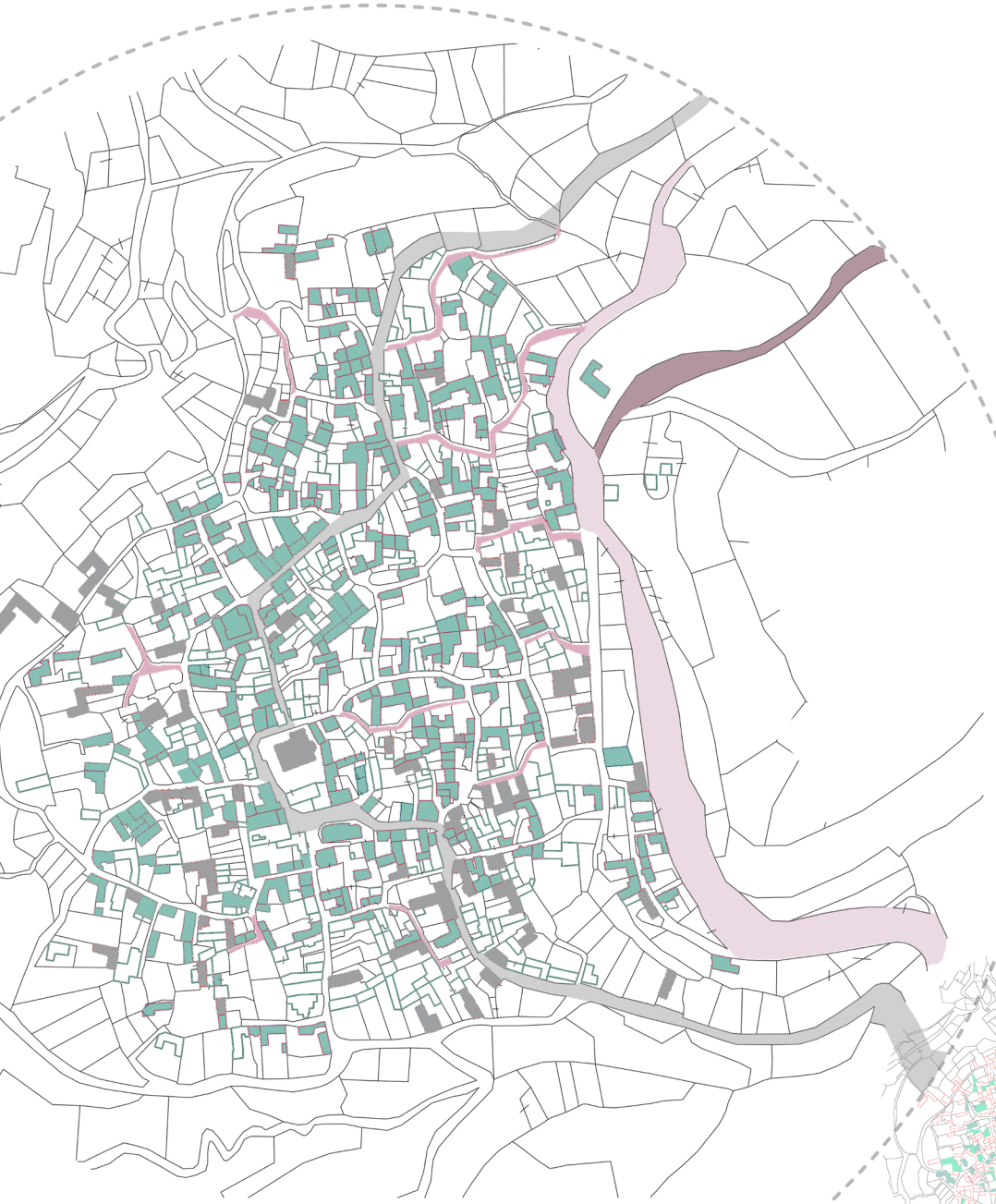
ΘΕΜΑ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

ΟΝΟΜΑΤΑ: Αγρότη Κωνσταντίνα , Αντωνίου Μελίνα , Κωνσταντή Έλενα , Προξένου Σεβαστή-Χριστίνα

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Δρ. Μαρία Φιλοκύπρου

ΧΩΡΙΟ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ: Άρσος

- Αξίολογα καταγραμμένα
- Προτεινόμενα διατηρητέα

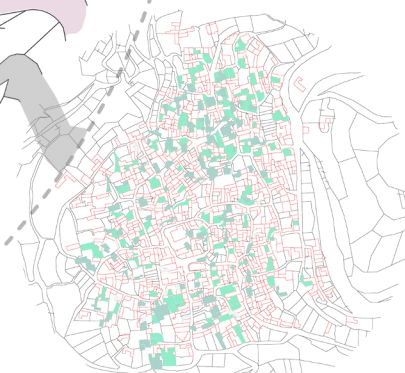
Το χωριό Άρσος ανήκει στην επαρχία Λεμεσού, ενώ στα δυτικά του χωριού βρίσκονται τα σύνορα των επαρχιών Λεμεσού και Πάφου. Είναι μεταξύ των οκτώ χωριών της Λεμεσού που συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία των αμπελοχωριών με ποσοστό άνω του 40% της ολικής έκτασής τους καλλιεργημένο με αμπέλια. Η παρουσία των πιθαριών σε όλο το χωριό μαρτυρούν την ενασχόληση των κατοίκων με την παραγωγή κρασιού.

Ο οικισμός του Άρσους είναι συμπαγούς συγκεντρωτικού τύπου και αποτελεί ένα παράδειγμα πυκνοδομημένου οικισμού. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ανάγλυφο της περιοχής αλλά κι επειδή στα βόρεια, δυτικά και νότια τα ρυάκια και η απότομη πλαγιά-χαράδρα, εμπόδιζαν τον οικισμό να αναπτυχθεί.

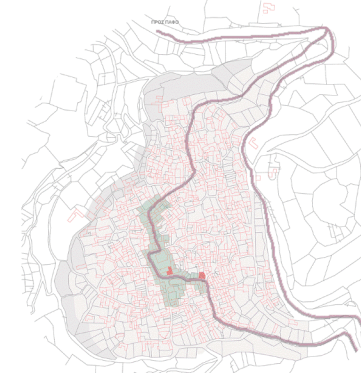
Ο οικισμός αναπτύσσεται γύρω από τον πυρήνα, την εκκλησία του χωριού. Η εκκλησία του χωριού είναι αφιερωμένη στον Απόστολο Φίλιππο, πολιούχο Άγιο της Κοινότητας. Ο μεγαλοπρεπής Βυζαντινός Ναός βρίσκεται στο κέντρο του χωριού, είναι κτίσμα του 12ου αιώνα και είναι μοναδικός στο είδος του και στις διαστάσεις του. Έχει κηρυχθεί από το Τμήμα Αρχαιοτήτων σε αρχαίο μνημείο και έχει ανακαινιστεί πρόσφατα. Στο εσωτερικό του ναού μπορεί κανείς να δει το αρχαίο ξυλόγλυπτο τέμπλο του 18ου αιώνα μαζί με τις αρχαίες εικόνες. Μοναδική είναι η μεγάλη εικόνα του Αποστόλου Φιλίππου καθώς επίσης και μέρος των λειψάνων του Αποστόλου Φιλίππου.

Οι κατοικίες του χωριού είναι κυρίως μακρινάρια και δίχωρα με εσωτερική αυλή που γύρω της οργανώνονται οι λειτουργικοί χώροι. Οι στενοί δρόμοι, τα μακρινάρια, τα δίχωρα και τα ανώγεια κτισμένα με μερικώς λαξευμένη πέτρα σε συνδυασμό με τις κεραμιδένιες στέγες προσδίδουν μια γοητεία στην αρχιτεκτονική του χωριού.

Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνταν με διάφορα επαγγέλματα όπως ράφτες, κωμοδρόμοι, καλλικάδες, πελεκάνοι, στρατουράδες, τενεκετζήδες. Οι περισσότεροι ήταν πολύ ευκατάστατοι στα προηγούμενα χρόνια αφού η καλλιέργεια των αμπελιών και η παραγωγή κρασιού και άλλων αγαθών είχε μεγάλη αξία.

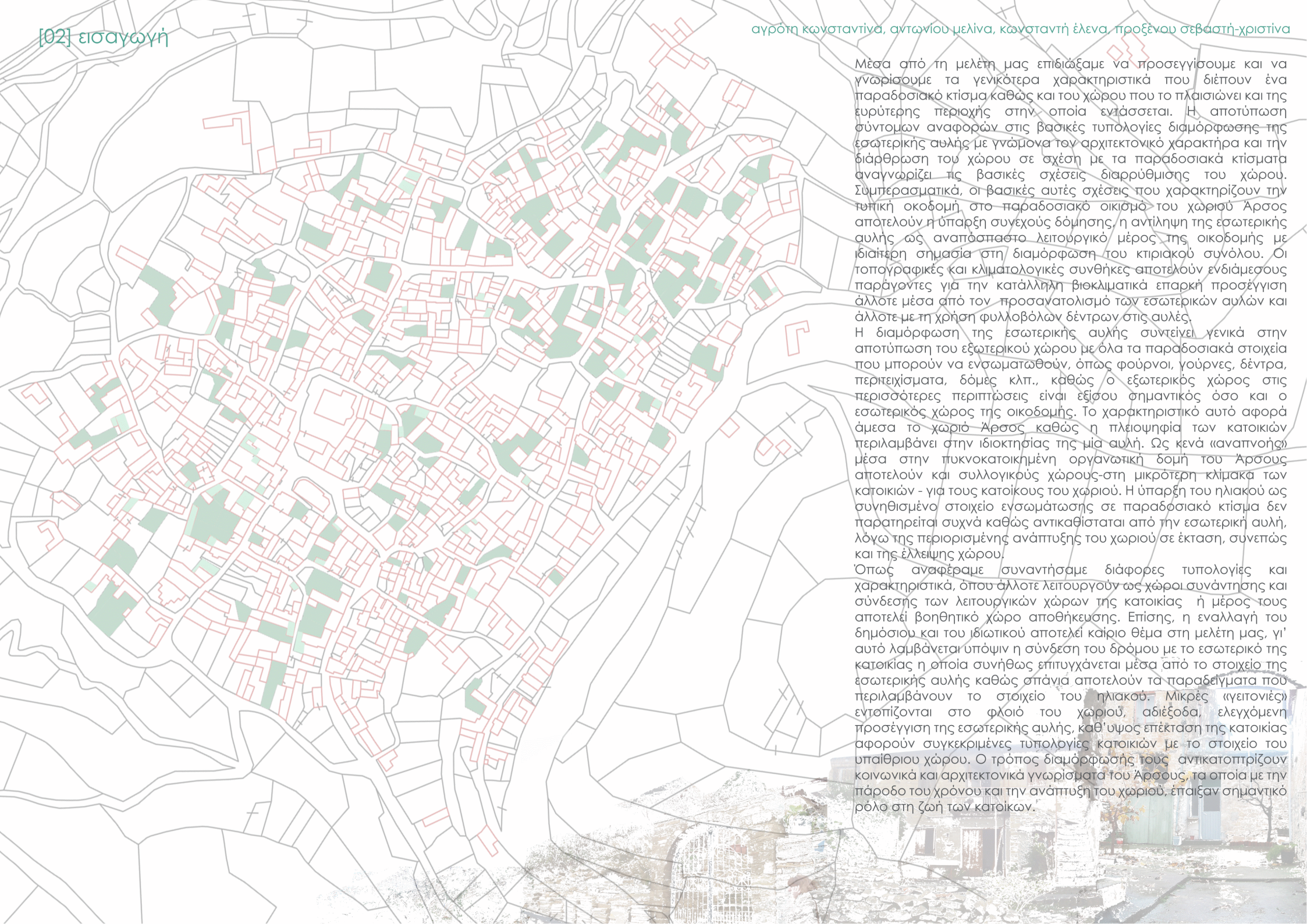
Χάρτης εσωτερικών αυλών

Χάρτης πολεοδομικών ζωνών

Χάρτης οδικού δικτύου

Μέσα από τη μελέτη μας επιδιώξαμε να προσεγγίσουμε και να γνωρίσουμε τα γενικότερα χαρακτηριστικά που διέπουν ένα παραδοσιακό κτίσμα καθώς και του χώρου που το πλαισιώνει και της ευρύτερης περιοχής στην οποία εντάσσεται. Η αποτύπωση συντόμων αναφορών στις βασικές τυπολογίες διαμόρφωσης της εσωτερικής αυλής με γνώμονα τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα και την διάρθρωση του χώρου σε σχέση με τα παραδοσιακά κτίσματα αναγνωρίζει τις βασικές σχέσεις διαρρύθμισης του χώρου. Συμπερασματικά, οι βασικές αυτές σχέσεις που χαρακτηρίζουν την τυπική οικοδομή στο παραδοσιακό οικισμό του χωριού Άρσος αποτελούν η ύπαρξη συνεχούς δόμησης, η αντίληψη της εσωτερικής αυλής ως αναπόσπαστο λειτουργικό μέρος της οικοδομής με ιδιαίτερη σημασία στη διαμόρφωση του κτιριακού συνόλου. Οι τοπογραφικές και κλιματολογικές συνθήκες αποτελούν ενδιάμεσους παράγοντες για την κατάλληλη βιοκλιματικά επαρκή προσέγγιση άλλοτε μέσα από τον προσανατολισμό των εσωτερικών αυλών και άλλοτε με τη χρήση φυλλοβόλων δέντρων στις αυλές.

Η διαμόρφωση της εσωτερικής αυλής συντείνει γενικά στην αποτύπωση του εξωτερικού χώρου με όλα τα παραδοσιακά στοιχεία που μπορούν να ενσωματωθούν, όπως φούρνοι, γούρνες, δέντρα, περιτειχίσματα, δόμες κλπ., καθώς ο εξωτερικός χώρος στις περισσότερες περιπτώσεις είναι εξίσου σημαντικός όσο και ο εσωτερικός χώρος της οικοδομής. Το χαρακτηριστικό αυτό αφορά άμεσα το χωριό Άρσος καθώς η πλειοψηφία των κατοικιών περιλαμβάνει στην ιδιοκτησίας της μία αυλή. Ως κενά «αναπνοής» μέσα στην πυκνοκατοικημένη οργανωτική δομή του Άρσος αποτελούν και συλλογικούς χώρους-στη μικρότερη κλίμακα των κατοικιών - για τους κατοίκους του χωριού. Η ύπαρξη του ηλιακού ως συνηθισμένο στοιχείο ενσωμάτωσης σε παραδοσιακό κτίσμα δεν παρατηρείται συχνά καθώς αντικαθίσταται από την εσωτερική αυλή, λόγω της περιορισμένης ανάπτυξης του χωριού σε έκταση, συνεπώς και της έλλειψης χώρου.

Όπως αναφέραμε συναντήσαμε διάφορες τυπολογίες και χαρακτηριστικά, όπου άλλοτε λειτουργούν ως χώροι συνάντησης και σύνδεσης των λειτουργικών χώρων της κατοικίας ή μέρος τους αποτελεί βοηθητικό χώρο αποθήκευσης. Επίσης, η εναλλαγή του δημόσιου και του ιδιωτικού αποτελεί καίριο θέμα στη μελέτη μας, γι' αυτό λαμβάνεται υπόψη η σύνδεση του δρόμου με το εσωτερικό της κατοικίας η οποία συνήθως επιτυγχάνεται μέσα από το στοιχείο της εσωτερικής αυλής καθώς σπάνια αποτελούν τα παραδείγματα που περιλαμβάνουν το στοιχείο του ηλιακού. Μικρές «γειτονιές» εντοπίζονται στο φλοιό του χωριού, αδιέξοδα, ελεγχόμενη προσέγγιση της εσωτερικής αυλής, καθ' ύψος επέκταση της κατοικίας αφορούν συγκεκριμένες τυπολογίες κατοικιών με το στοιχείο του υπαίθριου χώρου. Ο τρόπος διαμόρφωσής τους αντικατοπτρίζουν κοινωνικά και αρχιτεκτονικά γνωρίσματα του Άρσος, τα οποία με την πάροδο του χρόνου και την ανάπτυξη του χωριού, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη ζωή των κατοίκων.

[03] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

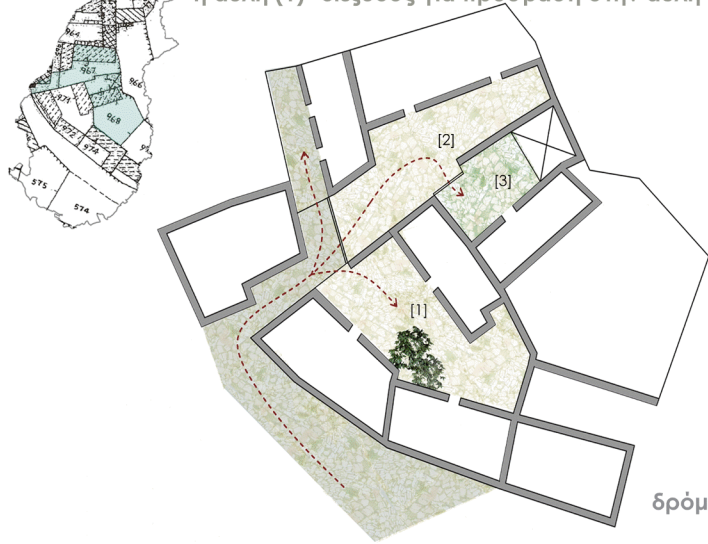
αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

τυπολογία (α)
η αυλή (1) -διέξοδος για πρόσβαση στην αυλή (2)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση προκύπτει η πρόσβαση στη κατοικία (3) μέσα από το χώρο της κατοικίας (2), η οποία την πλαισιώνει μέσω της αυλής της. Η αυλή της κατοικίας (2) αποτελεί **πέρασμα** για πρόσβαση στην αυλή της κατοικίας (3).

Η έννοια της εσωτερικής αυλής σχετίζεται άμεσα με την ύπαρξη συνεχούς δόμησης και οδηγεί στη διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου ως αναπόσπαστου μέρους της οικοδομής. Μικρές "γειτονιές" αποτελούν ένα συχνό φαινόμενο που παρατηρείται στο χωριό που μελετάμε, οι οποίες διέπονται από μία πορεία με σημείο αφετηρίας το δρόμο, συνεπώς το δημόσιο του χαρακτήρα, η οποία καταλήγει στον δημόσιο χώρο της κατοικίας, την αυλή. Κάθε φορά ο δημόσιος χαρακτήρας της κατοικίας επανερμηνεύεται σύμφωνα με τις συνθήκες που τη πλαισιώνουν. Διαφορετικές πορείες εντάσσονται στο κάθε αδιέξοδο καθώς ένα κομβικό σημείο της δημόσιας ροής τροφοδοτεί και διοχετεύει με κινήσεις το εσωτερικό των αυλών παρέχοντας την πρόσβαση σε αυτές. Τα όρια της κάθε αυλής ως προς το δρόμο ορίζονται από τον υπαίθριο "διάδρομο", το αδιέξοδο γι' αυτό και σε τέτοιες περιπτώσεις η αυλή χωροθετείται μπροστά με άμεση σύνδεση με το ημιδημόσιο - αδιέξοδο. Επομένως για να έχει ο κάτοικος πρόσβαση στην αυλή της κατοικίας του χρειάζεται να περάσει από τον δρόμο στο ιδιωτικό στενό δρομάκι, έξω από άλλες αυλές κι έπειτα στη δική του.

Η έννοια οργάνωσης του χώρου χαρακτηρίζει τις περισσότερες παραδοσιακές οικοδομές του οικισμού σε συνάρτηση με την ύπαρξη εσωτερικής αυλής. Η χωροθέτηση της οικοδομής είναι περιμετρική και ο υπαίθριος χώρος διαμορφώνεται από τους κτιριακούς όγκους αντί απλά να τους περιβάλλει. Οι χώροι κάθε κατοικίας που πλαισιώνουν την αυλή, ένα σημαντικό πυρήνα, θέτουν όρια μεταξύ άλλων αυλών και βοηθούν στην εκτέλεση καθημερινών δραστηριοτήτων των κατοίκων κυρίως, καθώς επίσης και παλαιότερα την διαδικασία παραγωγής κρασιού.

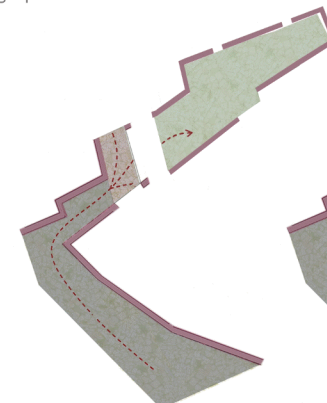
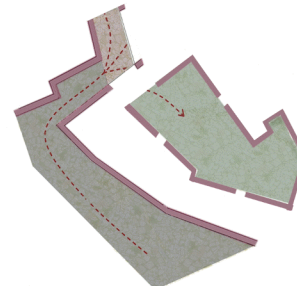
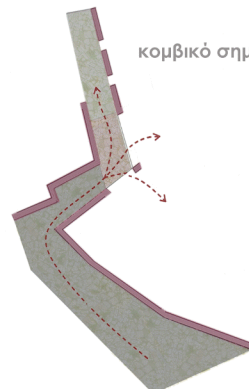
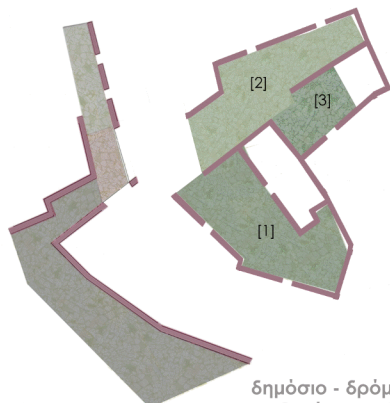
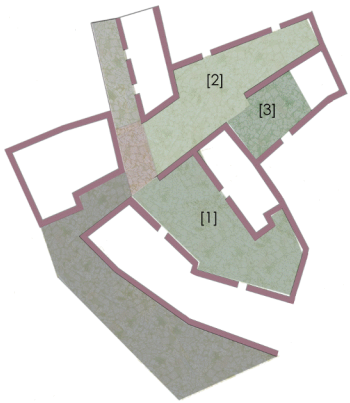
δρόμος

ιδιωτικός δρόμος - αδιέξοδο

αυλή

χώροι κατοικίας

κομβικό σημείο - διοχέτευση κινήσεων

διαβάθμιση δημόσιου χαρακτήρα

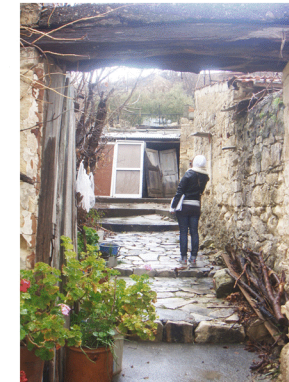
δημόσιο - δρόμος
ημιδημόσιο - αδιέξοδο
δημόσιος χώρος κατοικίας - αυλή

πορεία - κατοικία 1

πορεία - κατοικία 2

πορεία - κατοικία 3

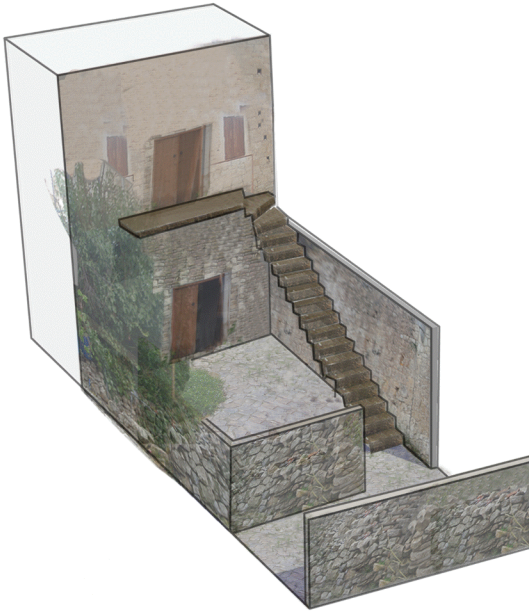
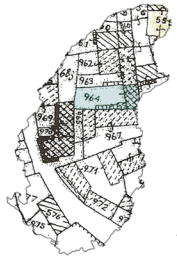

[04] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

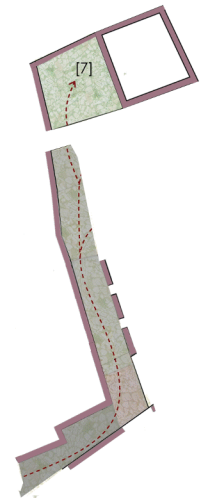
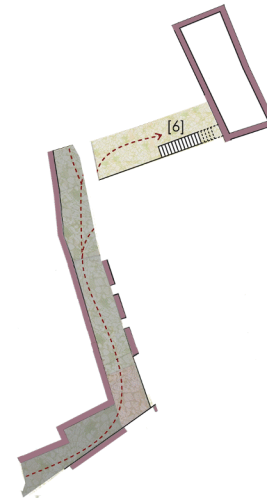
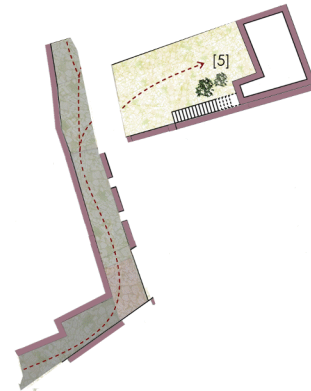
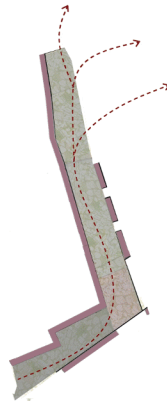
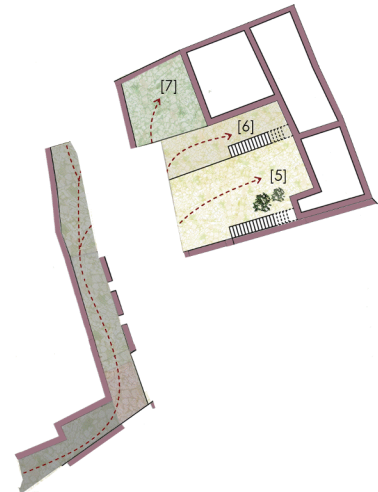
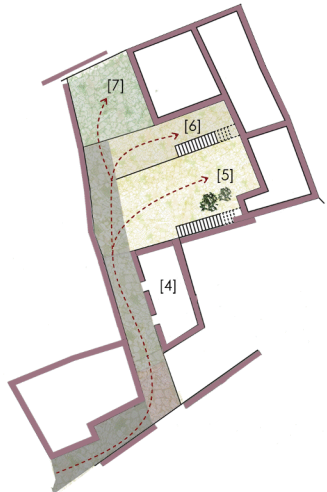
αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

τυπολογία (β)

η αυλή - ενδιάμεσος χώρος σύνδεσης κατοικίας (χρήσεις)

Στη περίπτωση αυτή, η συνέχεια της προηγούμενης πορείας μέσω του αδιεξόδου παρέιχε πρόσβαση σε ακόμη τέσσερις κατοικίες με διαφορετική διαμόρφωση και τυπολογικά στοιχεία. Η κοινή "συμπεριφορά" των κατοικιών βασίζεται στα όρια των αυλών ως προς το δρόμο με τον υπαίθριο "διάδρομο" - αδιέξοδο. Ως προς τις υπόλοιπες αυλές σε αυτή την περίπτωση τα όρια μεταξύ τους τίθενται με δομικά στοιχεία. Συμπερασματικά, μία συχνή τυπολογία που εμφανίζεται στο Άρσος αφορά την επέκταση της κατοικίας καθ' ύψος. Συνεπώς, η κατοικία αποτελείται από το κατώ, το οποίο χρησιμοποιείται για την αποθήκευση αγαθών και τη φύλαξη ζώων, και τον ανυψωμένο όροφο, το ανώι το οποίο αποτελεί την κυρίως κατοικία. Η είσοδος στους κύριους λειτουργικούς χώρους της κατοικίας, το ανώι, γίνεται εφικτή μέσω εξωτερικής σκάλας. Η χωροθέτηση της αυλής λειτουργεί ως ενδιάμεσος χώρος σύνδεσης των λειτουργιών του σπιτιού ή ως ένα χώρος με όριο "διαχωρισμού" της ιδιωτικότητας δύο κατοικιών όταν ο χώρος φιλοξενεί δύο οικογένειες, οι οποίες είχαν άμεση σχέση μεταξύ τους. Το συγκεκριμένο παράδειγμα απεικόνισης της συγκεκριμένης τυπολογίας αφορά την κατοικία(5), όπως αναγνωρίζεται στη χωροταξική κάτοψη.

ροή δημόσιας κίνησης στη μικρή "γειτονιά"

διοχέτευση κινήσεων σε σημεία ιδιωτικότητας

πορεία - κατοικία 5

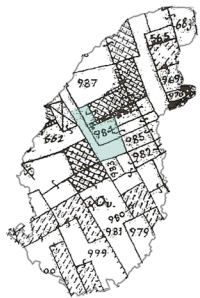
πορεία - κατοικία 6

πορεία - κατοικία 7

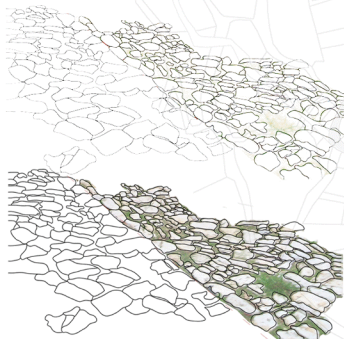
[05] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

τυπολογία (γ) επέκταση κατοικίας (1) στην κατοικία (2)

Στη περίπτωση αυτή η πρόσβαση στις κατοικίες, οι οποίες μοιράζονται κατά κάποιον τρόπο ένα σημείο κοινό, μία μικρή εσωστρεφή αυλή, το οποίο διοχετεύει τη κίνηση, επιτυγχάνεται μέσα από τη διαμόρφωση ενός αδιεξόδου - ιδιωτικό δρομάκι. Ο διαχωρισμός μεταξύ των κατοικιών τίθεται υπό ασαφή όρια όπως για παράδειγμα αλλαγή υλικού εδάφους στα σημεία που συναντώνται τα "όρια" των κατοικιών, διαφορετικό είδος, μορφή, χρώμα κλπ., πέτρας.

Επιπρόσθετα, στη συγκεκριμένη περίπτωση η προεξοχή - εξώστης της διπλανής κατοικίας εισβάλλει στην εμβέλεια της ιδιωτικότητας της κατοικίας που μελετάμε. Συνεπώς, το όριο στο όριο έχει ως αποτέλεσμα η πρόσβαση μέσα από το στενό δρομάκι - αδιέξοδο προς την αυλή να αλλοιώνει τη χρήση, την χωρική εμπειρία και την "ελεγχόμενη" πρόσβαση που προϋποθέτει το ιδιωτικό δρομάκι.

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

αυλή(1) μέσα στην αυλή (2)

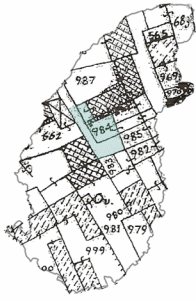
Ένα παρεμφερές παράδειγμα που εντοπίσαμε κατά τη πορεία μας μέσα στο χωριό αφορούσε την επέκταση της αυλής μίας κατοικίας (1) στην αυλή μίας άλλης κατοικίας (2). Ασαφή και διαπερατά όρια είχαν να κάνουν με τη διαμόρφωση των αυλών καθώς δεν υπήρχε ένα ισχυρό όριο διαχωρισμού ιδιωτικότητας από τον ένα χώρο στον άλλο. Επίσης, η κατοικία σ' αυτή την περίπτωση εντοπιζόταν σε αδιέξοδο και συγχρόνως αποτελούσε μια διέξοδο για να πορευτούν οι κάτοικοι στους δικούς τους δημόσιους χώρους, τις αυλές τους. Τέτοιες περιπτώσεις συνήθως αφορούσαν οικογένειες που είχαν στενή συγγενική σχέση καθώς η επικοινωνία ήταν άμεση.

αδιέξοδο

[06] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

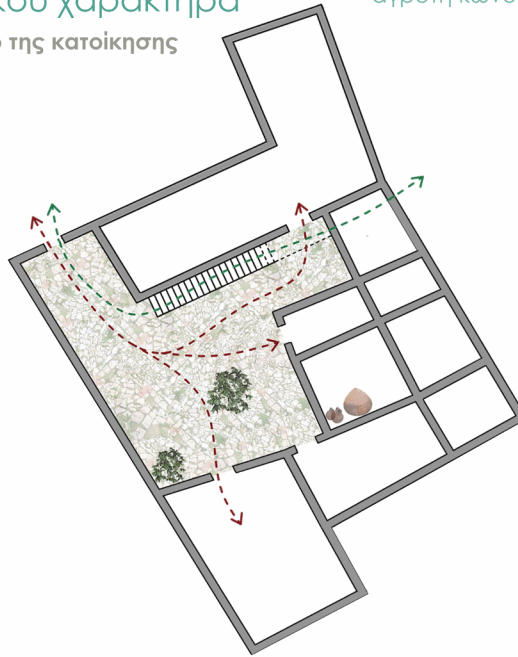
αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

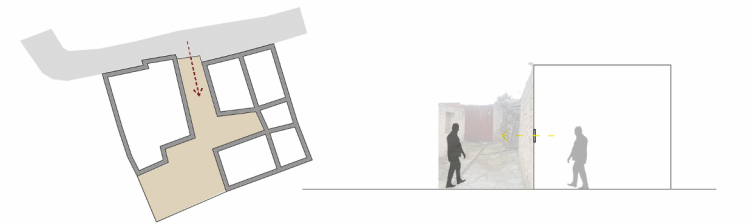
τυπολογία (δ) εισροή δημόσιου χαρακτήρα στο χώρο της κατοίκησης

Η κατοικία στην περίπτωση αυτή αποτελεί ένα πέρασμα από το ιδιωτικό του χωριού (αδιέξοδο - στενό δρομάκι), το οποίο στην κάθε περίπτωση αφορά ένα σημείο αυξημένης δημοσιότητας, συλλογικότητας και συνάθροισης, στο δημόσιο δρόμο του χωριού. Η αυλή "κοινή" για τρεις κατοικίες επέτρεπε την διαπερατότητα ορίων και αποτελούσε ένα σημαντικό κομμάτι της καθημερινής ζωής των κατοίκων. Συνηθισμένο φαινόμενο αποτελεί η χωροθέτηση φυλλοβόλων δέντρων ή κληματαριών, καθώς συνέβαλλε στην βιοκλιματική επάρκεια του χώρου με τη βοήθεια ανοιγμάτων της κατοικίας.

Επίσης, στη συγκεκριμένη περίπτωση ο τοίχος της διπλανής κατοικίας εφάπτεται στην εσωτερική αυλή με αποτέλεσμα τη μείωση της ιδιωτικότητας της αυλής λόγω της διατρητότητάς του μέσω των ανοιγμάτων. Έτσι, υπάρχει η δυνατότητα οπτικής επαφής και κατάργησης οποιουδήποτε ορίου με σημαντική παράμετρο την κατοικία δίπλα.

εσωστρεφής εσωτερική αυλή

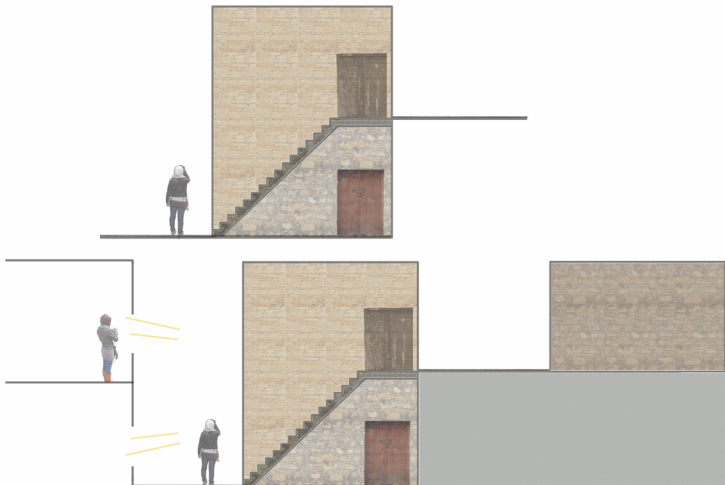
είσοδος - τροφοδότηση κινήσεων

κατοικία - πέρασμα στο δημόσιο - αλλαγή επιπέδου μέσω της εσωτερικής αυλής

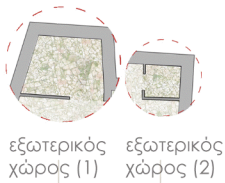
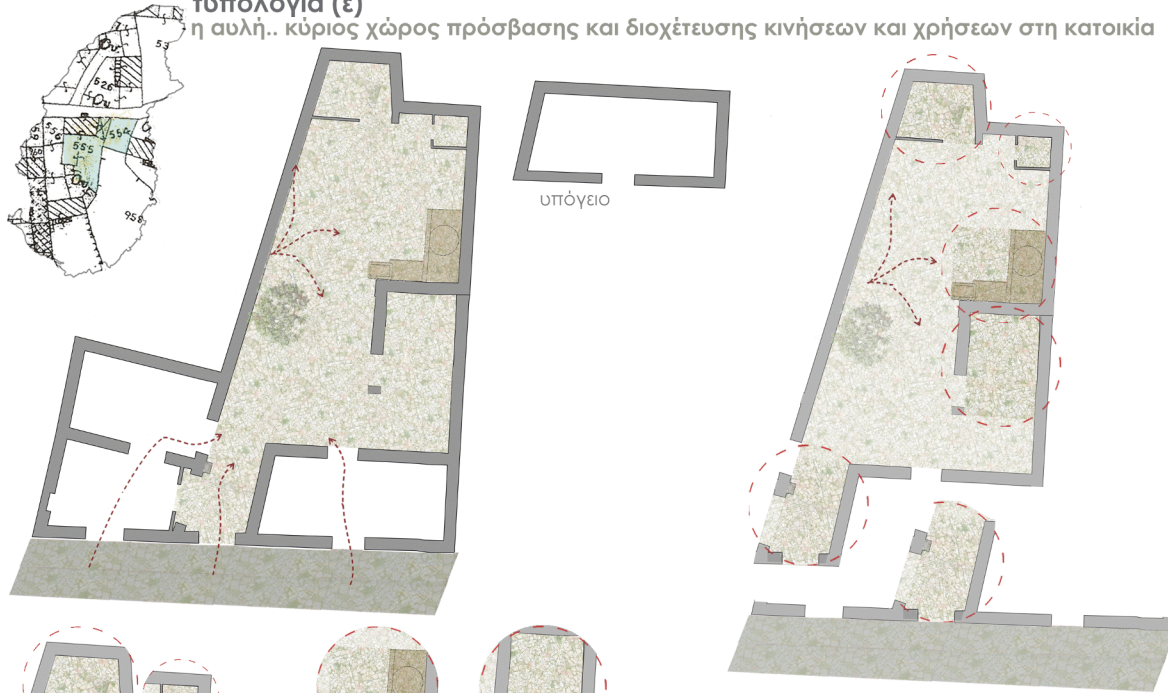
ανοίγματα κατοικίας (2)
- οπτική μη ελεγχόμενη αυλή
- διαπερατά όρια ιδιωτικότητας κατοικίας

[07] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

τυπολογία (ε)

η αυλή.. κύριος χώρος πρόσβασης και διοχέτευσης κινήσεων και χρήσεων στη κατοικία

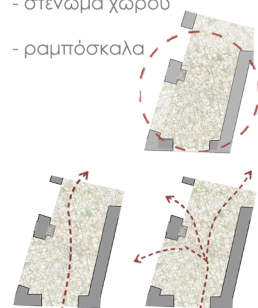
είσοδος 2
- ιδιωτικοί χώροι κατοικίας

δρόμος - δημόσιος χώρος
- ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων

είσοδος 1
- υπόγειος αποθηκευτικός χώρος

ελεγχόμενη είσοδος στη κατοικία από το δρόμο

- στένωμα χώρου
- ραμπόσκαλα

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

Η εσωτερική σύνδεση των χώρων της κατοικίας συνήθως επιτυγχάνονται μέσω του υπαίθριου χώρου, της αυλής, καθώς μία κατοικία δεν προϋπόθετε εσωτερικούς συνδετικούς χώρους. Η πρόθεση για εσωτερική σύνδεση των χώρων θα καταργούσε την αμεσότητα στις σχέσεις των βασικών χώρων (π.χ μακρυνάρι - αυλή, δίκωρο - αυλή) καθώς και την καθαρότητα των σχέσεων στη κάτοψη και στους κτιριακούς όγκους. Στο παράδειγμα που παρεθέτουμε, η αυλή αναγνωρίζεται ως κύριος χώρος πρόσβασης και διοχέτευσης κινήσεων και χρήσεων στη κατοικία. Εναλλακτικές προσβάσεις στο χώρο της κατοικίας, οι οποίες αφορούν άμεση προσέγγιση είτε σε ιδιωτικό χώρο είτε σε ημιιδιωτικό, προβάλλονται στο παράδειγμα με αποτέλεσμα την έμμεση σύνδεση με τον υπαίθριο χώρο της κατοικίας, μέσω των δομημένων χώρων οι οποίοι φιλοξενούν καθημερινές χρήσεις.

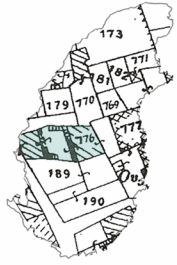
Τα όρια της αυλής ορίζονται από δομικά στοιχεία με τη βοήθεια εξωτερικών χώρων καθημερινής χρήσης της κατοικίας οι οποίοι πλαισιώνουν ένα χώρο ελεύθερης δραστηριότητας και κίνησης, ένα κομβικό σημείο. Ο κάθε χώρος με διαφορετική χρήση εξασφαλίζει άμεση σύνδεση με το κυρίως μέρος της αυλής. Επιπρόσθετα, δομικά στοιχεία εσωτερικών χώρων της κατοικίας ορίζουν το μέτωπο προς το δρόμο παραχωρώντας μία ελεγχόμενη είσοδο - στένωμα - μέσα από ένα "ηλιακό" ο οποίος κατέχει κεντρική οργανωτική χωροθέτηση.

Η κύρια είσοδος της αυλής παραμένει στα περισσότερα πρότυπα κατοικιών κρατώντας την άμεση επαφή με το δρόμο μέσω μίας βαθμιδωτής προσέγγισης - σύνδεσης που επιτυγχάνεται με ραμπόσκαλα η οποία ακολουθεί την τοπογραφική ιδιομορφία υψομετρικής διαφοράς του δρόμου με το τεμάχιο της αυλής. Η προσαρμογή στις ιδιομορφίες του τοπίου όπως για παράδειγμα η έντονη κλίση του εδάφους αναγνωρίζεται ως μία σημαντική παράμετρος όσον αφορά τη παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Η οργανική ένταξη του παραδοσιακού οικισμού ως συνόλου στο τοπίο αφορά επιμέρους οργανικές σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στους ίδιους τους χώρους μίας παραδοσιακής οικοδομής. Η προσέγγιση όσον αφορά την προσαρμογή στο ανάγλυφο του τοπίου έχει οδηγήσει τόσο στην αρμονική ένταξη της κάθε κατοικίας στο τοπίο όσο και στην διαμόρφωση των ιδιαίτερων γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν τον παραδοσιακό οικισμό ως σύνολο, στη τοποθεσία που αναπτύχθηκε. Η προσαρμογή στη φυσική κλίση του εδάφους δεν ισοπεδώνει τις υψομετρικές διαφορές, αλλά σέβεται τις ιδιομορφίες του τοπίου, εσωκλείοντας και την προστασία της ιδιωτικότητας της κάθε κατοικίας.

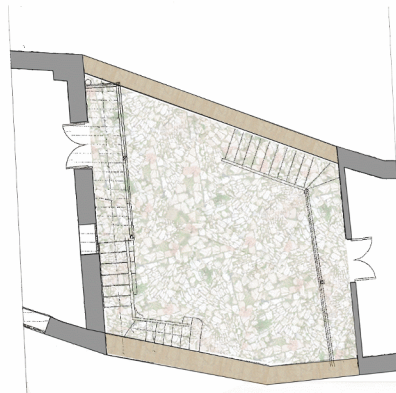
Κατά την διάρκεια της επίσκεψης μας στο χωριό Άρσος συναντήσαμε διάφορες τυπολογίες βαθμιδωτών προσεγγίσεων και προσβάσεων στη κατοικία, άλλοτε προσβάσεις με ανάγκη προέκτασης με μικρή υψομετρική διαφορά (ραμπόσκαλα) και άλλοτε με μεγαλύτερη υψομετρική διαφορά (σκαλιά).

[08] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

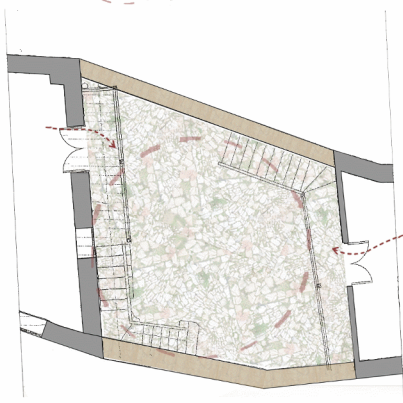
τυπολογία (ζ)
η αυλή.. κεντρικό σημείο ενοποίησης της κατοικίας

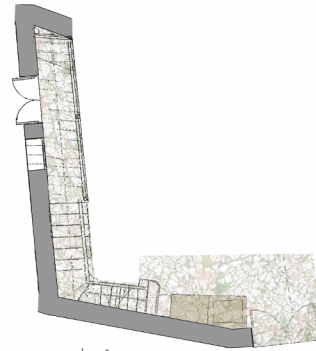
πάνω όροφος

πρόσβαση στον πάνω όροφο

η αυλή στοιχείο ενοποίησης της κατοικίας

πορεία 1

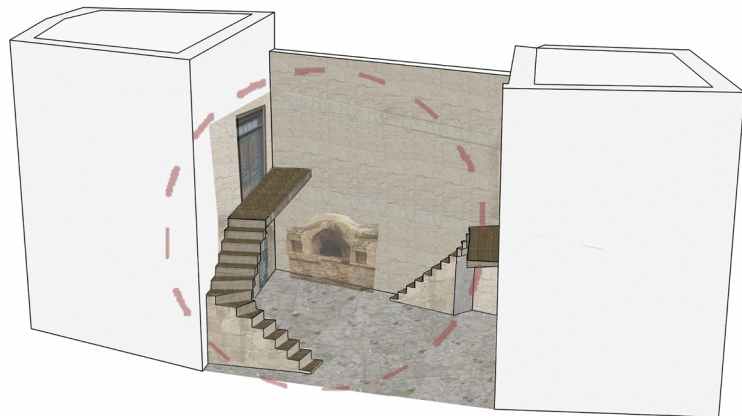

πορεία 2

υπαιθριος χώρος

ημιυπαιθριος - στεγασμένος χώρος

οριοθέτηση αυλής με δομικά στοιχεία - χώρους

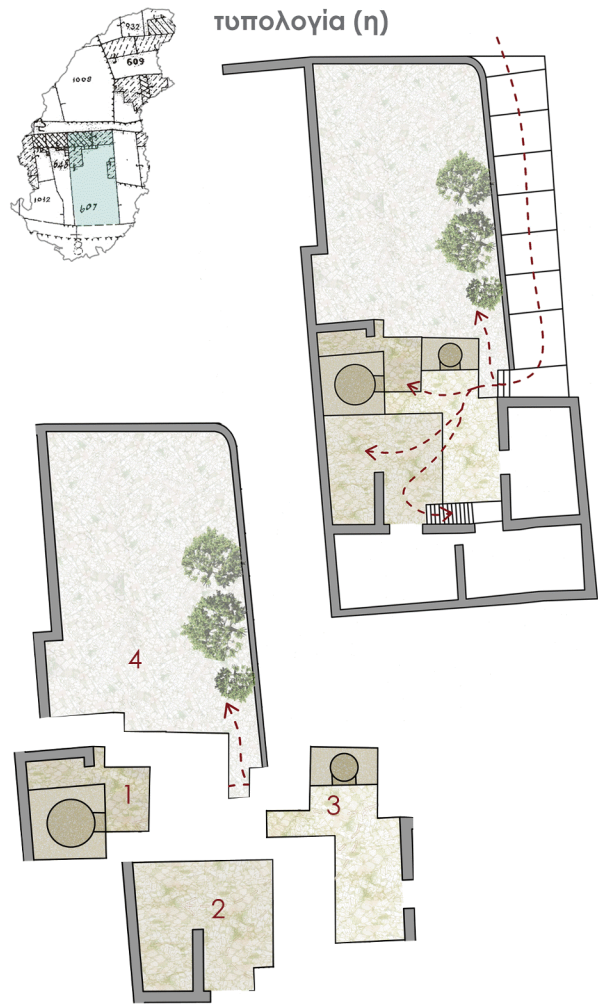

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

Ο υπαίθριος χώρος της αυλής στη περίπτωση αυτή συνεχίζει να επιπλέον να εμπεριέχει στο νόημα της ένα κύριο χώρο πρόσβασης διοχέτευσης των κινήσεων και των καθημερινών χρήσεων στη κατοικία. Το σχήμα της αυλής καθώς και η οργάνωση της κατοικίας γύρω από αυτή προϋποθέτουν την αυλή ως ένα κεντρικό σημείο ένωσης, σύνδεσης των κύριων χώρων της κατοικίας και εκτόνωσης της δραστηριότητας. Η διάταξη των χώρων της κατοικίας και η όψη της προβάλλουν την αίσθηση ελεγχόμενης ιδιωτικότητας. Αυτό δικαιολογεί και την οριοθέτηση της αυλής καθώς και ως προς το δρόμο αλλά και μεταξύ άλλων αυλών, οι κύριοι χώροι της κατοικίας θέτουν ένα μέτωπο προστασίας της ιδιωτικότητας, και όχι οι εξωτερικοί βοηθητικοί που συνήθως χωροθετούνται στις αυλές. Τα δομικά στοιχεία που οριοθετούν την αυλή έρχονται σε άμεση επαφή με το δρόμο καθώς η είσοδος προς την κατοικία απαιτεί πρώτιστος την πρόσβαση στην αυλή με αποτέλεσμα η αυλή να αποτελεί το πέρασμα για πρόσβαση σε οποιοδήποτε κύριο εσωτερικό χώρο της κατοικίας.

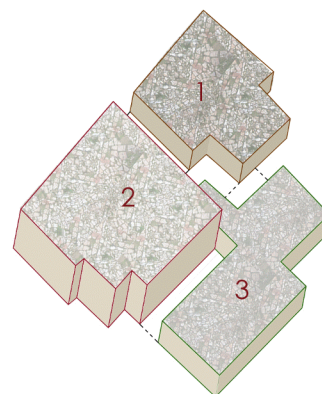
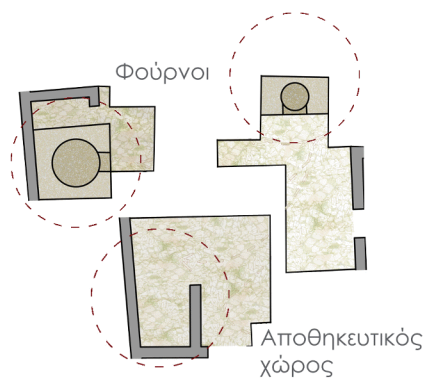
Η αυλή ως κεντρικό σημείο "διαχωρίζει" κατά κάποιον τρόπο τη κατοικία καθώς δεν υπάρχει κοινή πρόσβαση για τον πάνω όροφο, αλλά διακρίνονται δύο εξωτερικές σκάλες για τα δύο καταμεμημένα μέρη της κατοικίας. Επομένως, η αυλή, ως υποδοχέας και πεδίο αναμονής κινήσεων, ενοποιεί τη κατοικία και αυξάνει το βαθμό δημοσιότητάς της με τους κάτοικους να την ενεργοποιούν έχοντας μέσο το πέρασμά τους από τον υπαίθριο αυτό χώρο.

τυπολογία (η)

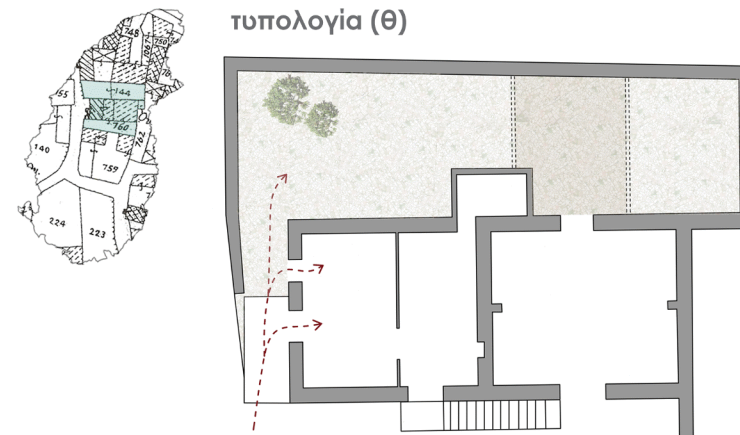
Η συγκεκριμένη κατοικία αποτελεί ιδιαίτερο παράδειγμα κατοικίας της οποίας η πρόσβαση στην εσωτερική αυλή γίνεται μέσω μιας ραμπόσκαλας. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι η αυλή χωρίζεται σε δύο μέρη κι έπειτα σε άλλα μικρότερα. Το πρώτο μέρος της αυλής είναι το μεγαλύτερο ενώ από το δεύτερο κομμάτι της αυλής μπορείς να μεταβείς σε δύο άλλα κομμάτια που διαχωρίζονται μέσω μιας μικρής υψομετρικής διαφοράς. Το κάθε κομμάτι δεν αποτελεί μόνο τρόπο μετάβασης από τη μια αυλή στην άλλη αλλά έχει και καθορισμένη χρήση. Στα δύο κομμάτια βρίσκονται οι δύο φούρνοι της κατοικίας ενώ το τρίτο οδηγεί σε ένα χώρο αποθήκευσης.

Επιπρόσθετα, τα όρια της αυλής καθορίζονται από τη ραμπόσκαλα, η οποία αποτελεί την είσοδο όπως αναφέραμε, και επίσης από άλλα δομικά στοιχεία καθώς και κύριους χώρους της κατοικίας.

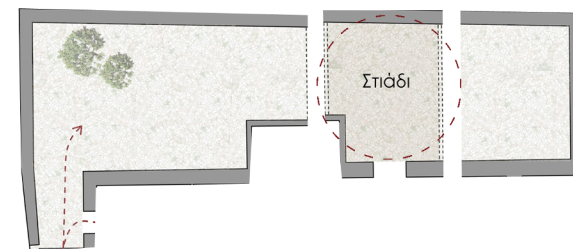

Τμήματα αυλής- διαφορετικά επίπεδα

τυπολογία (θ)

Στη περίπτωση αυτή ιδιαίτερο γνώρισμα αυτής της κατοικίας αποτελεί το **στιάδι**, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στους λειτουργικούς χώρους του σπιτιού. Το στιάδι βρίσκεται στο εξωτερικό της κατοικίας και **αποτελεί μέρος της αυλής**. Είναι ένας στεγασμένος χώρος ο οποίος χρησιμοποιείται ως "πρόχειρη αποθήκη", ή ως ένα πέρασμα προς την είσοδο της κατοικίας. Το στιάδι δεν αποτελεί συνηθισμένο στοιχείο στο χωριό, υπάρχει σε ελάχιστες αυλές κατοικιών του Άρσους αφού στις περισσότερες κατοικίες χρησιμοποιούνται οι αποθηκευτικοί χώροι που βρίσκονται στο εσωτερικό.

[10] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

διαφορετικοί τρόποι πρόσβασης στην εσωτερική αυλή

Σύμφωνα με προηγούμενα συμπεράσματα, η εσωτερική αυλή βρίσκεται στο μπροστινό μέρος της κατοικίας. Επομένως η πρόσβαση στην κυρίως κατοικία γίνεται μέσω της υπαίθριας εσωτερικής αυλής. Για να διασφαλιστεί όμως η ιδιωτικότητα και να διασαφηνιστούν τα όρια της αυλής, υπάρχει μια ελεγχόμενη είσοδος. Σε κάθε κατοικία ο τρόπος πρόσβασης στην αυλή μπορεί να διαφέρει. Έχουμε εντοπίσει κυρίως δύο κατηγορίες πρόσβασης: άμεση και σταδιακή.

Άμεση:

1) μέσω μαντρότοιχου -είσοδος από το ξωπόρτι.

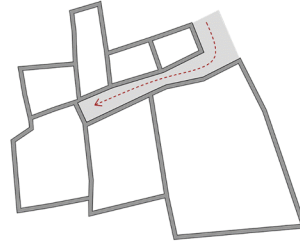
Σταδιακή:

2) μέσω σκαλιών ή πλατύσκαλων,
3) μέσω αδιεξόδου- που οδηγεί σε ξωπόρτι.

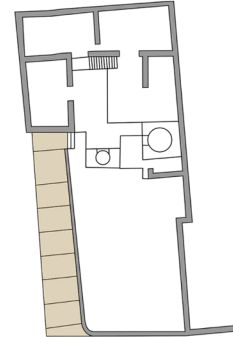
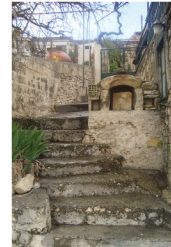
Έτσι ακόμα και σε κατοικίες που βρίσκονται η μια δίπλα στην άλλη, παρατηρούμε ατή τη διαφορετικότητα, η οποία φαίνεται και στις όψεις των κατοικιών.

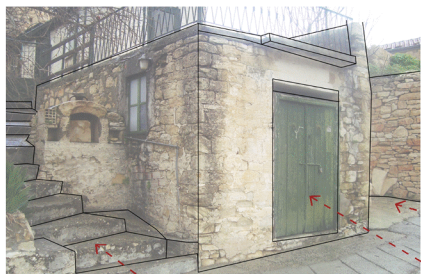
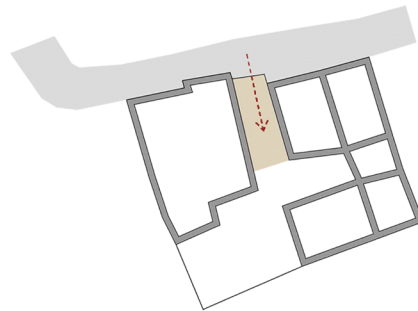
Αδιεξόδο

Χρήση Πλατύσκαλων

Χρήση στενού δρόμου- περάσματος

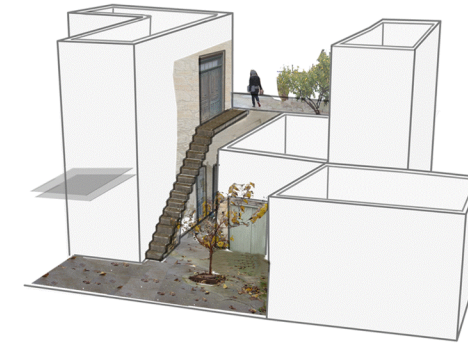

Είσοδος πρώτης κατοικίας: χρήση σκαλιών

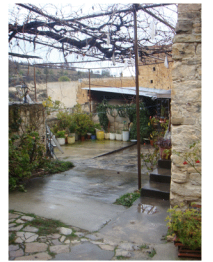
Είσοδος δεύτερης κατοικίας: χρήση τοίχου με ξωπόρτι

βιοκλιματικός ρόλος εσωτερικής αυλής

Χρήση κληματαριάς

Απορρόφηση ποσοστού ακτινών του ήλιου

Σε πολλές από τις κατοικίες του χωριού παρατηρούνται ορισμένα στοιχεία βιοκλιματικού σχεδιασμού. Με την ενσωμάτωση στοιχείων της φύσης στο σχεδιασμό καθώς και την εισαγωγή ποιοτικών παραμέτρων, επιτυγχάνεται η καλύτερη ποιότητα ζωής των κατοίκων αλλά και η θερμική άνεση. Σε αρκετές κατοικίες συναντήσαμε χρήση φύτευσης και βλάστησης στις εσωτερικές αυλές, που βοηθά στην απορρόφηση μερικού ποσοστού ακτινοβολίας του ήλιου (περισσότερο το καλοκαίρι από ότι το χειμώνα)κι έπειτα στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών ώστε να γίνεται χρήση της αυλής. Για αυτό το λόγο τοποθετούνται φυλλοβόλα δέντρα, ώστε το καλοκαίρι να απορροφάται πεισσότερο η ακτινοβολία ενώ το χειμώνα σε μικρότερο βαθμό για να ζεσταίνεται η αυλή και η κατοικία. Εναλλακτικά, χρησιμοποιείται η κληματαριά για τον ίδιο σκοπό. Επίσης, το αίθριο-εσωτερική αυλή είναι από μόνο του μέρος ενός βιοκλιματικού σχεδιασμού, αφού λειτουργεί και ως μέσο δροσίσιμου της κατοικίας.

Είσοδος τρίτης κατοικίας: χρήση μικρής αδιεξόδου-περάσματος

Παραμεφές παράδειγμα διαφορετικής πρόσβασης

[11] εσωτερική αυλή _ εναλλαγή δημόσιου & ιδιωτικού χαρακτήρα

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

χωροθέτηση - οριοθέτηση αυλών

Όπως αναφέραμε στη περίπτωση της τυπολογίας (ε) η προσαρμογή που γίνεται όσον αφορά τις ιδιομορφίες του τοπίου, όπως για παράδειγμα η έντονη κλίση του εδάφους, αναγνωρίζεται ως μία σημαντική παράμετρος όσον αφορά την αρχιτεκτονική του χωριού Άρσους. Το στοιχείο αυτό της προσαρμογής στη φυσική κλίση του εδάφους δεν ισοπεδώνει τις υψομετρικές διαφορές, αλλά σέβεται τις ιδιομορφίες του τοπίου, εσωκλείοντας και την προστασία της ιδιωτικότητας της κάθε κατοικίας. Σημαντικό στοιχείο και χαρακτηριστικό μέσα από τις παρατηρήσεις μας, αναγνωρίζεται η χωροθέτηση της αυλής με παράμετρο το ανάγλυφο του τοπίου. Σημαντικά ερωτήματα τέθηκαν κατά τη διάρκεια της όλης μελέτης για το πώς χωροθετείται η εσωτερική αυλή σε σχέση με τη θέση της κατοικίας στη μεγάλη κλίμακα του χωριού και τι επηρεάζει τη χωροθέτηση. Μέσα από τη μελέτη συμπεραίνουμε ότι η το πιο πάνω συνδέεται άμεσα με την έννοια της ιδιωτικότητας. Λόγω της ιδιαιτερότητας του εδάφους του χωριού, οι κατοικίες βρίσκονται σε υψομετρική διαφορά ή μια με την άλλη ακολουθώντας το ανάγλυφο της περιοχής. Η προσαρμογή αυτή έχει ως αποτέλεσμα οι κατοικίες που βρίσκονται σε πιο ψηλό υψόμετρο να έχουν οπτική επαφή με τις κατοικίες που βρίσκονται χαμηλότερα. Έτσι, για να εξασφαλιστεί η ιδιωτικότητα των κατοίκων, η εσωτερική αυλή τοποθετείται συνήθως στο μπροστινό μέρος της κατοικίας.

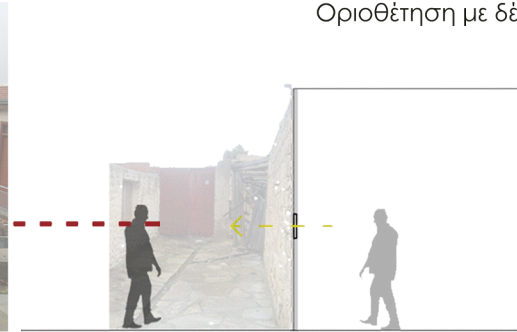
ιδιωτικότητα αυλής

χωροθέτηση αυλής

υψομετρική διαφορά

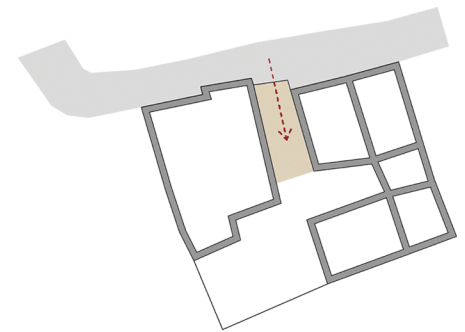
Οριοθέτηση με δέντρα

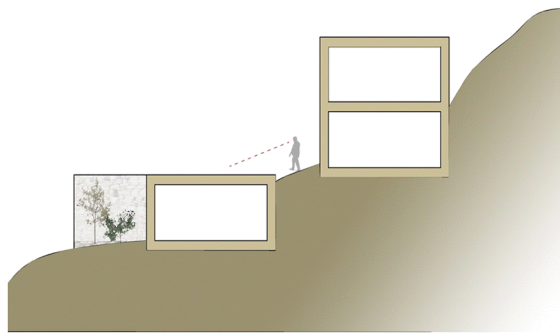
Οριοθέτηση με διάτρητο τοίχο

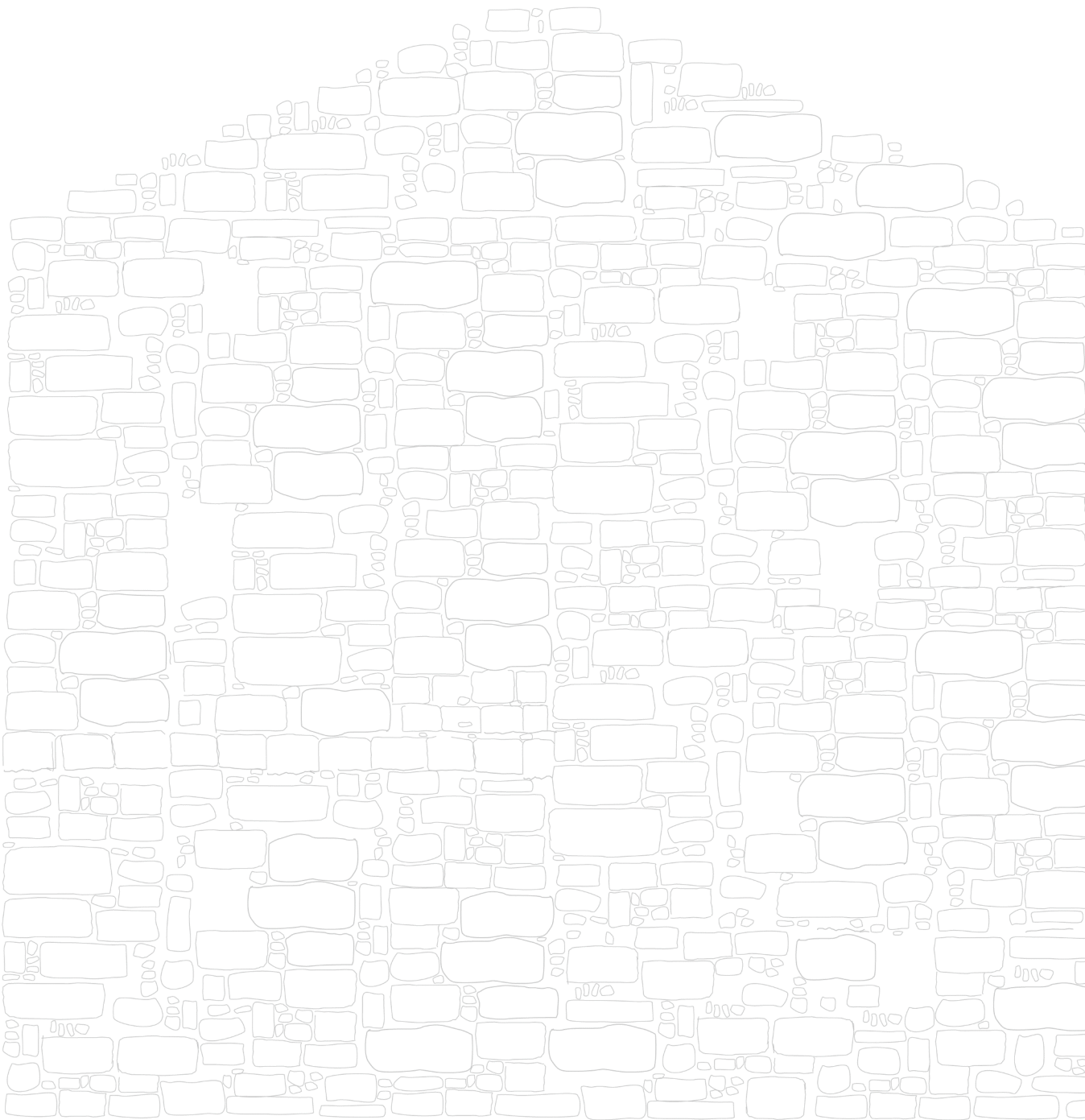

Οριοθέτηση με συμπαγή τοίχο

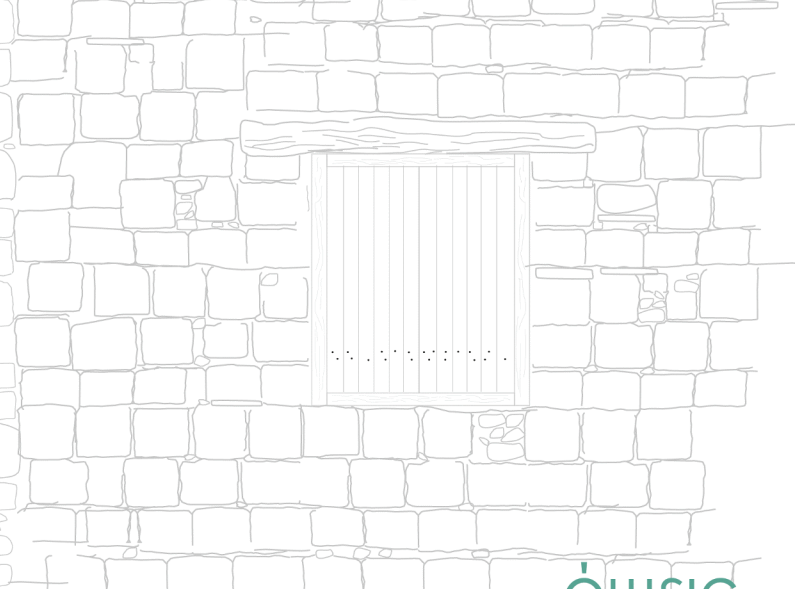

Ερωτήματα επίσης τέθηκαν για το ρόλο της αυλής στη κάθε τυπολογία κατοικίας, καθώς και για τις κινήσεις που διοχετεύει και τροφοδοτεί στο δημόσιο χώρο. Η αυλή με μέτωπο το δρόμο καθώς και η αυλή σε σχέση με το δρομάκι. Συνεπώς, με τη χρήση διαφόρων τρόπων οριοθέτησης γίνεται ο διαχωρισμός της εσωτερικής αυλής από τους υπόλοιπους λειτουργικούς χώρους της οικίας ή τις διπλανές κατοικίες, ώστε να εξασφαλίζεται η ιδιωτικότητα των κατοίκων. Τα όρια μπορεί να τίθενται με διάφορους τρόπους, είτε σε ορισμένα σημεία, είτε χωρικά. Μια αυλή μπορεί να διαχωρίζεται από τους χώρους της οικίας με ένα τοίχο συμπαγή ή διάτρητο με ανοίγματα ο οποίος όμως μειώνει την ιδιωτικότητα. Οι κατοικίες μεταξύ τους διαχωρίζονται με ενδιάμεσους χώρους, δρόμο στενό ή πλατύ, πλατύσκαλα, αδιέξοδο ή ακόμα και μία σειρά βλάστησης.

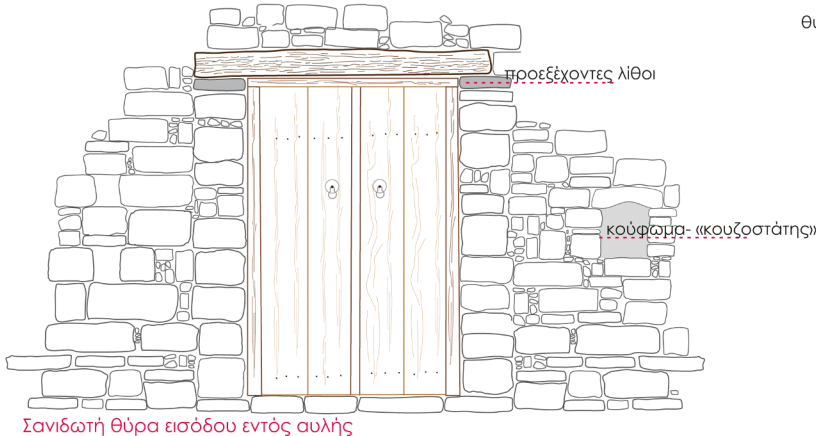
Μέσα από το δεύτερο θέμα μελέτης προσεγγίσαμε και εντοπίσαμε τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που απαρτίζουν τις όψεις των κτισμάτων και πώς αυτές διαμορφώνονται ανάλογα με τον προσανατολισμό τους. Παίρνοντας διαφορετικές αναφορές όψεων από κτίσματα διαφορετικής οργάνωσης, θεματικές διαφοροποίησης των όψεων αποτελούν η τοιχοποιία και οι διάφοροι μέθοδοι κατασκευής της που αποτυπώνονται με τη μορφή ίχνους, οι τρόποι κατασκευής των ανοιγμάτων, των πορτών αλλά και των παραθύρων με διαφοροποίηση στα υλικά, κάποια επιπρόσθετα στοιχεία όψεων που χρησίμευαν για σκοπούς εξυπηρέτησης των κατοίκων και τεχνικές συμμετρίας και ασυμμετρίας στις όψεις προς το δρόμο. Στο χωριό κτίζονταν κατοικίες μονοόροφες αλλά και διόροφες, έτσι μελετώντας κάποια χαρακτηριστικά στις όψεις γενικότερα, διόροφων κτισμάτων αλλά και μονώροφων, εντοπίζονται διαφορές ανάμεσα στις όψεις που είναι προσανατολισμένες ως προς την αυλή και ως προς το δρόμο. Αναλύονται στη συνέχεια τέτοια στοιχεία αντιπαραθέτοντας ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις όψεις προσανατολισμένες προς την αυλή και στις όψεις προς το δρόμο. Όπως αναφέρεται και πιο πάνω, επισημαίνονται κάποιοι μέθοδοι κατασκευής των στοιχείων των όψεων και αντίστοιχα τι μαρτυρεί το κάθε στοιχείο στην όψη της υποδομής. Επίσης η τοποθέτηση των στοιχείων της όψης δηλώνει τις σχέσεις που είχαν οι κάτοικοι παλαιότερα, και οι τυπολογίες των στοιχείων που εντοπίζονται στις όψεις μαρτυρούν και την οικονομική κατάσταση που πιθανώς βρισκόταν ο ιδιοκτήτης. Εν κατακλείδη, όπως είπαμε και πιο πάνω υπάρχουν μονοόροφες και διόροφες οικοδομές. Οι ισόγειες υποδομές είναι απλές επίπεδες και σε αρκετές περιπτώσεις με συμμετρία. Οι διόροφες οικοδομές συνήθως έχουν σαν μόνη προεξοχή το μπαλκόνι. Όλα τα στοιχεία που απαρτίζουν τις όψεις των οικοδομημάτων, ανάλογα με τον συνδυασμό τους αλλά και τον τρόπο κατασκευής τους μας ενημερώνουν για την κοινωνική θέση των κατοίκων παλιά αλλά και για τις σχέσεις μεταξύ τους.

[13] Πόρτες

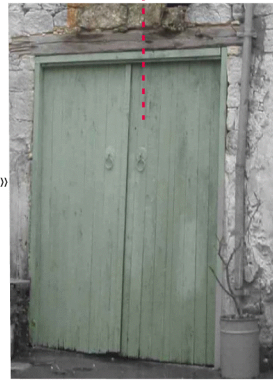
τυπολογία (α) οι θύρες στην πρώτη τυπολογία είναι απλές σανιδωτές που διαφέρουν στο άνοιγμα και στο ύψος του ανοίγματος. διαφοροποίηση υπάρχει και στα σανίδια που χρησιμοποιούνται, πιο πλατιά, μακριά. Δεν υπάρχουν **απλές** νταμπλαδωτές θύρες στο επίπεδο του δρόμου.

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή-χριστίνα

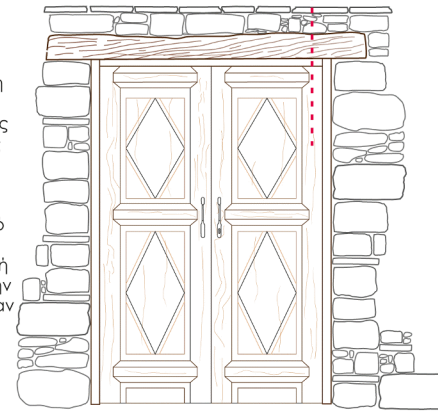

Σανιδωτή θύρα εισόδου εντός αυλής

Θύρα εισόδου της κατοικίας εντός αυλής

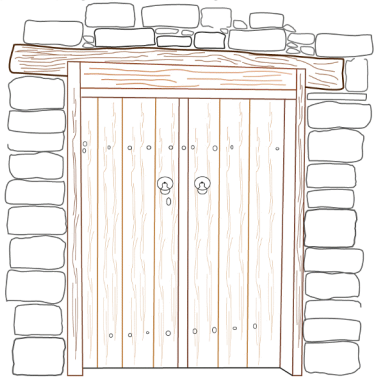

νταμπλαδωτή θύρα εισόδου εντός αυλής

η νταμπλαδωτή θύρα εισόδου εντός της αυλής (αλλά και προς στο δρόμο) συνήθως είχε ιδιαίτερο διάκοσμο. Αυτό σήμαινε την καλή οικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο ιδιοκτήτης.

•Για τη δημιουργία ανοίγματος μιας ορθογώνιας θύρας εισόδου όπως και σε όλα τα ανοίγματα τοποθετούσαν ξύλο χοντρές διατομής στο πάνω μέρος ως ανώφλι έτσι ώστε να γίνεται πιο σταθερό στατικά το άνοιγμα εφόσον στηρίζει την πετρόχιστη τοιχοποιία που συνεχίζει πιθανώς προς τα πάνω. Παραμένει εμφανές εξωτερικά στην περίπτωση των ανεπιχριστων τοίχων. Ουσιαστικά αποτελούσε μια απλή και συχνά την μόνη στατική λύση γεφύρωσης του ανοίγματος. Οι ορθογώνιες εξώθυρες της αυλής αλλά και η θύρες εισόδου για τους χώρους της κατοικίας είναι πολύ απλές, είτε σανιδωτές και πιο σπάνια νταμπλαδωτές. Για ένα καλύτερο στατικά άνοιγμα, περιμετρικά του ανοίγματος τοποθετούνταν μεγάλοι ημιλαξευτοί λίθοι χωρίς την ανάμιξη χαλικώματος.

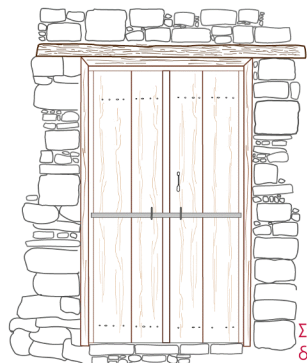
Απλή σανιδωτή θύρα εισόδου στο δρόμο

Θύρα εισόδου στο επίπεδο του δρόμου

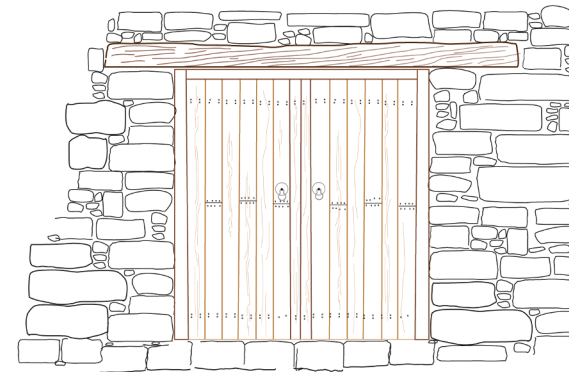

σανιδωτή θύρα εισόδου ελάχιστα πιο ψηλά από το επίπεδο του δρόμου με τοποθέτηση μεγάλων λίθων στο κατώφλι

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της στενής αυτής θύρας αποτελεί το επιπρόσθετο σίδηρο, που τοποθετείται στην πόρτα, το οποίο περνά μέσα από δύο «θήκες», οι οποίες είναι ενσωματωμένες στο κάθε φύλλο της πόρτας αντίστοιχα. Όταν το σίδηρο διαπερνά τις «θήκες», τότε δεν επιτρέπει το άνοιγμα της θύρας εφόσον κρατά μαζί τα φύλλα. Η πόρτα αυτή συνάμα με το κρόδωμα της στέγης δηλώνουν μια σχετικά καλή οικονομική

Σανιδωτή θύρα εισόδου (για την κατοικία) στο δρόμο με οριζόντιες λίθινες πλάκες στο κατώφλι.

Σε όλα τα ξωπόρτια των αυλών αλλά και των κατοικιών συναντάς διαφορετικού είδους θύρες. Άλλες είναι απλές ορθογώνιες, άλλες έχουν διακόσμηση και άλλες είναι τοξωτές. Ακόμα και οι ίδιες μορφολογικά θύρες, διαφέρουν στο τρόπο κατασκευής τους. Μερικοί τρόποι κατασκευής είναι εμφανείς μέχρι σήμερα αλλά σε πολλές περιπτώσεις πριν την ανακατασκευή κάποιων κατοικιών και την εφαρμογή σχετικών κανόνων έχουν είτε καταστραφεί είτε τροποποιηθεί από τους ίδιους τους κατοίκους για προσαρμογή τους στα δεδομένα κατοίκησης της κάθε εποχής. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις θύρες εισόδου της κατοικίας και στις θύρες εισόδου στην αυλή, είτε σε κατασκευαστικά δεδομένα είτε σε μορφολογικά. Για παράδειγμα πιο συχνή κατασκευή της εξώθυρας που βρίσκεται στο δρόμο είναι από σανίδια και σπανιότερα από νταμπλάδες. Η μορφολογία των εξωθύρων είτε σε μαντρότοιχο είτε εντός του σπιτιού διαφοροποιούνται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη. Συναντούμε περιπτώσεις όπου η οικονομική κατάσταση ήταν καλή και αυτό διακρίνεται είτε από τον διάκοσμο, είτε από επιμέρους μορφολογικά στοιχεία που υπάρχουν στη θύρα. Εδώ φαίνονται οι διαφορετικές μορφολογίες εξωθύρων σε αυλή αλλά και στον δρόμο.

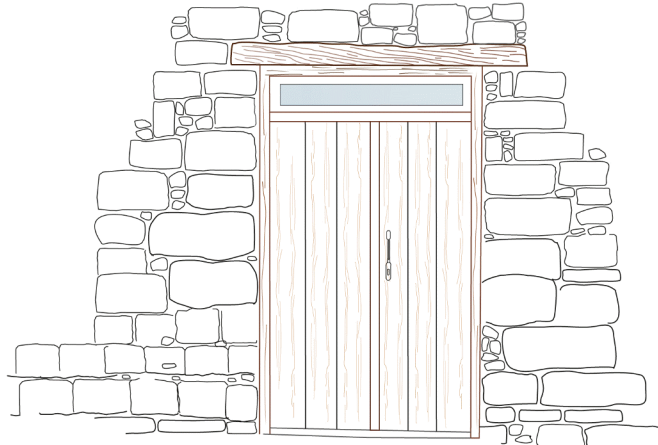
Η θύρα αυτή, τοποθετημένη σε μαντρότοιχο, οδηγεί στην αυλή της κατοικίας. Είναι εμφανές τι υπάρχει πίσω από την θύρα, εφόσον είναι σχετικά μεγάλο σε πλάτος το άνοιγμα της όπως επίσης και το σχετικά μακρύ ξύλινο ανώφλι. Η συγκεκριμένη θύρα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από μία τυποποιημένη μορφή κατασκευής. Ένα μοτίβο σανιδιών εφαρμόζεται καθώς βάζουν ένα μακρύ και ακολούθως δύο πιο μικρά.

Σανιδωτή θύρα εισόδου σε μαντρότοιχο, που οδηγεί στην αυλή.

[14] ΠÓΡΤΕΣ
τυπολογία (β)

Η τυπολογία αυτή αναφέρεται στον οριζόντιο φεγγίτη που εμφανίζεται συχνά πάνω από τις θύρες της κατοικίας, δηλώνοντας και την οικονομική κατάσταση που βρισκόταν ο ιδιοκτήτης.

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή-χριστίνα

Σανιδωτή θύρα εισόδου στο επίπεδο του δρόμου με μικρό άνοιγμα φεγγίτη

Μεταγενέστερη νταμπλαδωτή θύρα εισόδου σε υψομετρική διαφορά από τον δρόμο

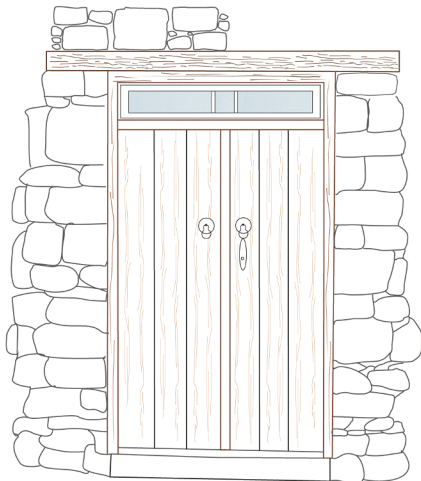

Μεταγενέστερη νταμπλαδωτή θύρα εισόδου στο επίπεδο του δρόμου

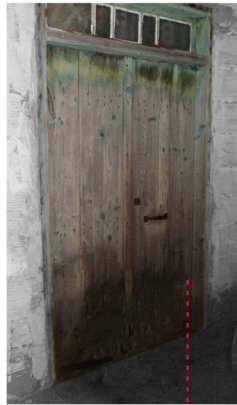

θύρα εισόδου εντός του ηλιακού πάνω στο δρόμο

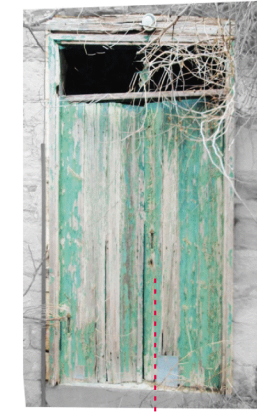
Ένα άλλο συνηθές μορφολογικό στοιχείο που συναντούμε στα ξωπόρτια της κατοικίας, είναι ο οριζόντιος φεγγίτης στο πάνω μέρος της θύρας, μεταξύ των ανοιγόμενων στοιχείων της θύρας και του ανωφλιού. Κατασκεύαζαν οριζόντιο που χρησίμευε για είσοδο του φωτισμού εντός του χώρου. Το άνοιγμα αυτό σε συνδυασμό με άλλο διάκοσμο στο ξωπόρτι δήλωνε και την καλύτερη οικονομική κατάσταση που βρίσκονταν οι κάτοικοι της συγκεκριμένης οικίας. Αυτή η μορφολογία ξύλινης θύρας, αρχικά τοποθετούνταν πιο σπάνια προς το δρόμο, για λόγους ασφάλειας. Αρχικά η θύρα με τον οριζόντιο φεγγίτη στο επάνω μέρος τοποθετούνταν στην αυλή και συνήθως ήταν κατασκευασμένη με βτανίδια, που καρφώνονταν μεταξύ τους με την βοήθεια οριζόντιων ζυγών προς τη πλευρά που βρισκόταν μέσα στην κατοικία. Οι νταμπλαδωτές θύρες με φεγγίτη αρχικά εμφανίζονταν στα μπαλκόνια που βλέπουν προς το δρόμο και μεταγενέστερα εμφανίζονται στο επίπεδο του δρόμου.

Σανιδωτή θύρα εισόδου εντός της αυλής με φεγγίτη

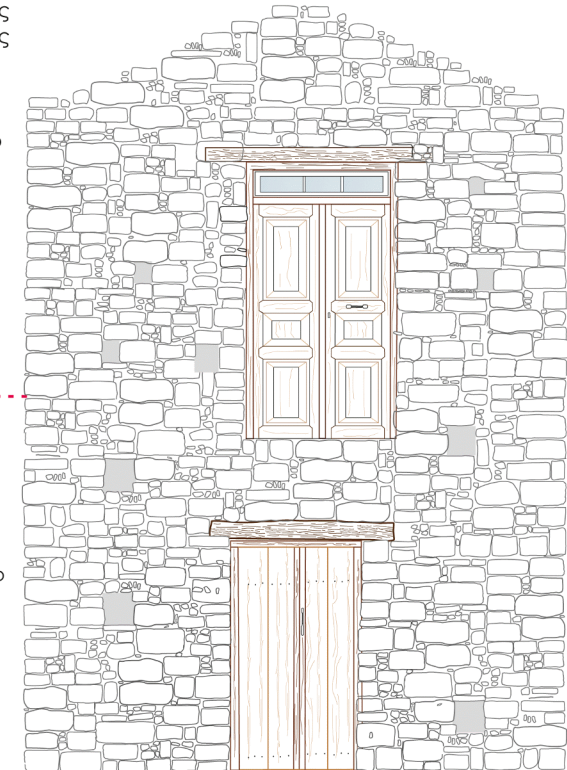

σανιδωτή θύρα εισόδου εντός αυλής

σανιδωτή θύρα εισόδου εντός αυλής με μεγάλο άνοιγμα φεγγίτη

οι πλείστες προγενέστερες θύρες με οριζόντιο φεγγίτη στο επάνω μέρος προσανατολίζονται προς στην αυλή και είναι συνήθως κατασκευασμένες από οριζόντια σανίδια. Με το άνοιγμα αυτό επιτυγχάνεται η έμμεση είσοδο φωτός εντός του χώρου, βοηθούσε στην βιοκλιματική λειτουργία της κατοικίας.

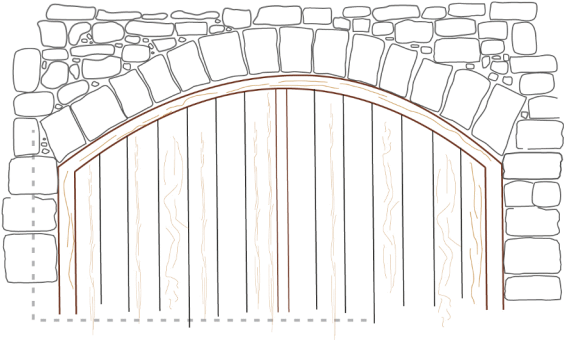
Οι νταμπλαδωτές θύρες με φεγγίτη αρχικά εμφανίζονταν στα μπαλκόνια που βλέπουν προς το δρόμο. Είναι ένα αρκετά συχνό φαινόμενο στο χωριό Άρσος η τοποθέτηση της νταμπλαδωτής θύρας με φεγγίτη σε διώροφα κτίσματα στο ύψος του μπαλκονιού, πιθανός για λόγους ασφάλειας δεν τοποθετούνταν σε πιο χαμηλό επίπεδο.

Νταμπλαδωτή θύρα με φεγγίτη, σε υψομετρική διαφορά προσανατολισμένη προς το δρόμο.

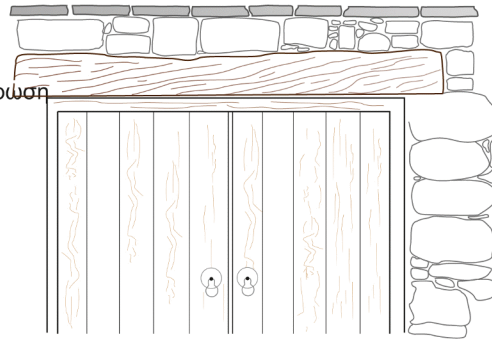
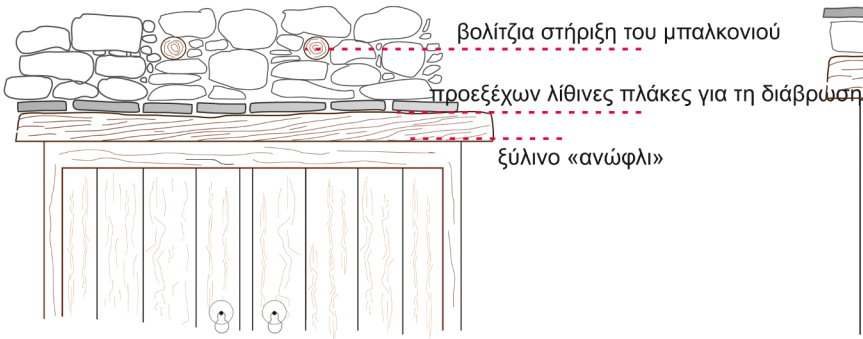
Η διαφοροποίηση των θυρών σε διώροφα κτίσματα σε μια όψη. Η χρήση της νταμπλαδωτής θύρας σε συνδυασμό με σανιδωτή θύρα που βρίσκεται στο επίπεδο του δρόμου.

[15] πόρτες τυπολογία (γ)

Πιο σπάνια κατασκεύαζαν τοξωτά ξωπόρτια της αυλής, τα οποία έχουν δεχθεί αλλαγές με το πέρασμα του χρόνου. Ο τρόπος κατασκευής του ανοίγματος της τοξωτής θύρας γινόταν με μεγάλους λίθους σε σειρά, για το σχηματισμό του τόξου. Τα τοξωτά θυρόφυλλα ήταν συνήθως κατασκευασμένα από ξύλινα σανίδια που καρφώνονταν μεταξύ τους με τη βοήθεια οριζόντιων ζυγών.

τυπολογία (δ)

Επιπλέον χαρακτηριστικό το οποίο εμφανίζεται στο χωριό, όσον αφορά τις θύρες είναι η τοποθέτηση προεξέχοντων ιζηματογενών λίθινων πλακών πάνω από το ξύλο της εξωτερικής θύρας. Τοποθετούνταν για να αποτρέψουν τη διάβρωση του ξύλινου ανώφλιού. Κάποιες φορές τοποθετούσαν τις λίθινες πλάκες πάνω από το ξύλινο ανώφλι, αυτό γινόταν συνήθως κάτω από τα μπαλκόνια, και σε άλλες περιπτώσεις μεσολαβούσε η τοποθέτηση πιο μεγάλων λίθων πάνω από το ανώφλι και μετά οι προεξέχων λίθινες πλάκες.

ανοίγματα στις όψεις

Κάθετες Όψεις

θύρα βοηθητικού χώρου

αυλή

θύρα εισόδου κατοικίας

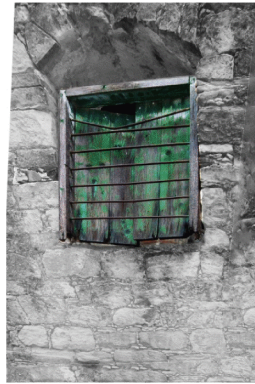
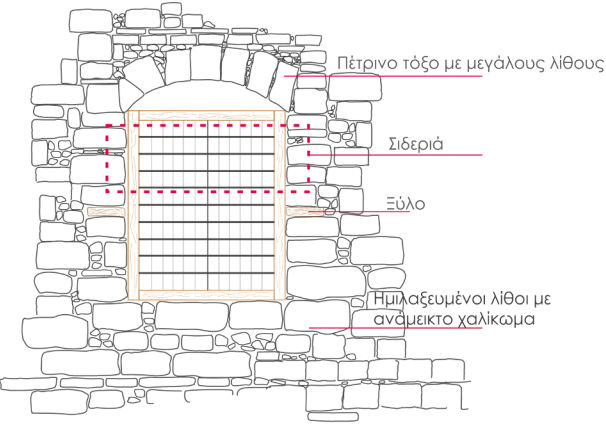
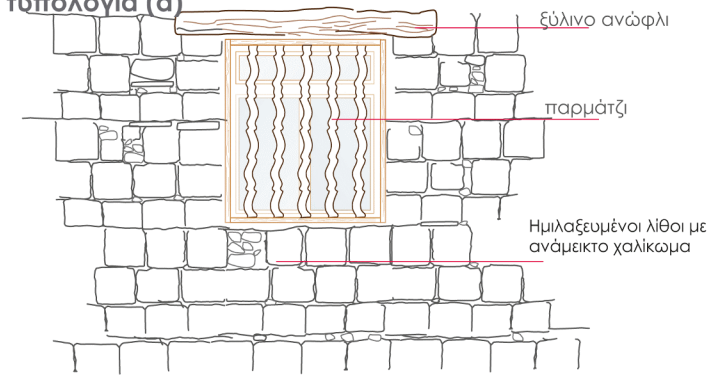
θύρα εισόδου κατοικίας

Συνήθως υπήρχε η μορφολογική αντίθεση των θυρών εισόδου της κατοικίας με τις θύρες εισόδου των δευτερευόντων βοηθητικών χώρων. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι θύρες εισόδου στην κατοικία, που βρίσκονταν εντός της αυλής ήταν νταμπλαδωτές με άνοιγμα στο πάνω μέρος. Εάν ο κάτοικος ήταν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση τότε έβαζε θύρα με διακόσμο στους νταμπλάδες ή απλά διακοσμούσαν τους οδηγούς που καρφώνονται μεταξύ τους οι νταμπλάδες. Οι θύρες για τους δευτερεύοντες χώρους, όπως αποθήκες, ήταν κυρίως σανιδωτές χωρίς καμία διακόσμηση. Πιο σπάνια έβαζαν πίσω η μπροστά από τις πόρτες των δευτερευόντων χώρων μεταλλικό δίκτυο σε ξύλινα πλαίσια.

[16] παράθυρα

τυπολογία (α)

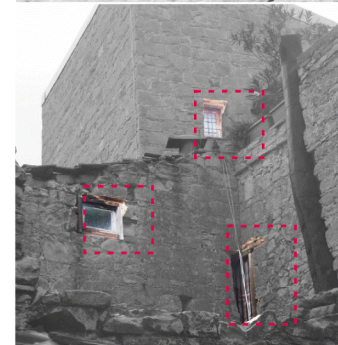
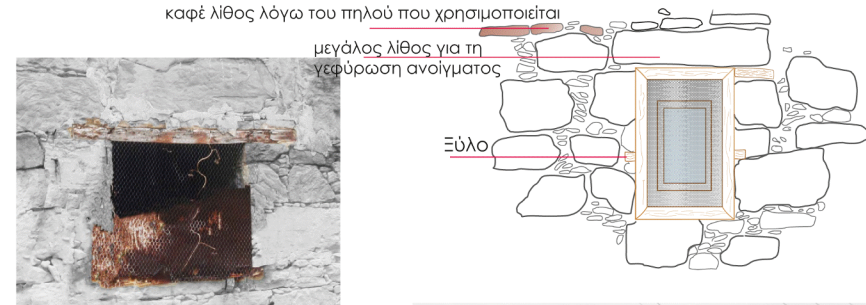

Χαρακτηριστικά παράθυρα που μπορεί να συναντήσει στο χωριό είναι τα παράθυρα με μια χαρακτηριστική προστασία στην εξωτερική πλευρά της τοιχοποιίας. Το λεγόμενο «παρμάτζι», συνήθως τοποθετούνταν σε περιπτώσεις όπου η υψομετρική διαφορά του ανοίγματος είναι σχετικά μικρή σε σχέση με το δρόμο, για προστασία από την ηλιοφάνεια και για ασφάλεια. Στο χωριό τοποθετούσαν «το παρμάτζι» και σε σχετικά μεγάλη υψομετρική διαφορά από το δρόμο. Συναντάς και ξύλινο παρμάτζι αλλά και σιδεριά.

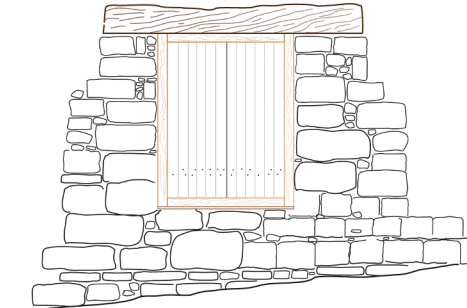
αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

τυπολογία (γ)

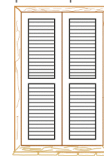
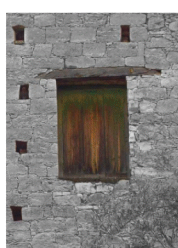
Ένα συνηθισμένο τύπο μικρού ανοίγματος, ο οποίος βρίσκεται σε διάφορες οικοδομές, αποτελούν οι αραρές. Βρίσκονται στο πάνω σημείο της οικοδομής για να προσφέρουν κυρίως αερισμό αλλά και διάχυση φωτός στο εσωτερικό. Στο πάνω μέρος του ανοίγματος τοποθετείται αντί ξύλο μεγάλος λίθος, και πάνω από αυτόν τοποθετούνται συνήθως πιο μικροί οριζόνιοι λίθοι. Στο μέσο του παραθύρου τοποθετούν ξύλο που παίρνει το πάχος του τοίχου για να μπορέσει το ξύλινο πλαίσιο να στηριχθεί.

τυπολογία (β)

Τα πιο συνηθισμένα παράθυρα ήταν απλά λιτά χωρίς κανένα διάκοσμο. Κατασκευάζονταν από ξύλινα σανίδια (σπάνια από νταμπλάδες) και καρφώνονταν μεταξύ τους με τη βοήθεια οριζόντιων ζυγών. Ακολουθείται η ίδια λογική με την κατασκευή των θυρών με τη μόνη διαφορά ότι τα παράθυρα ανοίγουν προς τα έξω. Συνήθως είναι σανιδωτά, όμως στο χωριό συναντάς τοξωτά παράθυρα και νεότερα περσιδωτά παράθυρα, και αυτά ήταν σε περιπτώσεις όπου ο ιδιοκτήτης ήταν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση. Λόγω του υλικού κατασκευής δεν είναι εφικτή η κατασκευή μεγάλων ανοιγμάτων. Γύρω από το πλαίσιο του παραθύρου τοποθετούνται μεγαλύτεροι λίθοι με στατικό ρόλο.

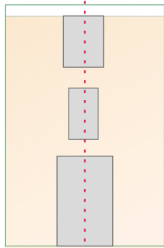
τυπολογία (δ)

Μερικές φορές πιο μέσα από το παράθυρο που φαινόταν στην όψη έβαζαν τα λεγόμενα «τζιαμπλίκια», γυάλινα παράθυρα, αλλά υπήρχαν και περιπτώσεις, σε μεταγενέστερες φάσεις όπου το εξωτερικό είχε αφαιρεθεί και υπήρχε μόνο το γυάλινο παράθυρο.

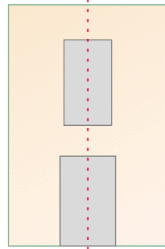

[17] ανοίγματα στις όψεις

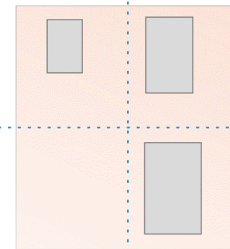
Συμμετρία ανοιγμάτων

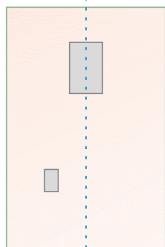
τριώροφο κτίσμα στο δρόμο συμμετρικό ως προς τον εγκάρσιο άξονα.

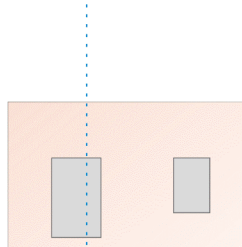
διώροφο κτίσμα στο δρόμο συμμετρικό ως προς τον εγκάρσιο άξονα.

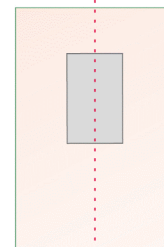
διώροφο κτίσμα συμμετρικό ως προς τον εγκάρσιο άξονα, και ασύμμετρο ως προς τον διαμήκη άξονα

ασύμμετρη πλάγια όψη διώροφου κτίσματος προσανατολισμένη προς την μεριά πτυ δρόμου.

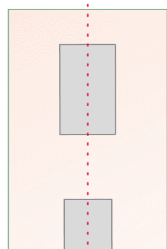
μονόροφο κτίσμα ασύμμετρο ως προς τον εγκάρσιο άξονα.

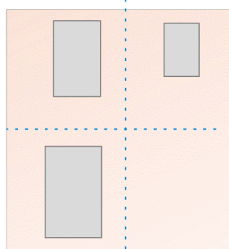
διώροφο κτίσμα στο δρόμο συμμετρικό ως προς τον εγκάρσιο άξονα με άνοιγμα μόνο στον όροφο.

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή-χριστίνα

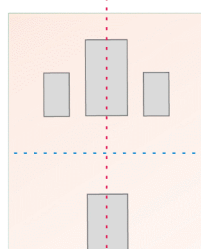
Στο χωριό Άρσος παρατηρούμε μια γενικά ασύμμετρη τεχνική στην οποία οι άνθρωποι τα παλαιότερα χρόνια κατασκεύαζαν τις όψεις των κτηρίων τους. Με μια πρώτη ματιά όλες οι όψεις των κατοικιών στο χωριό φαίνονται πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, όμως η πραγματικότητα είναι ότι έχουν αρκετούς κοινούς παραμέτρους. Μερικές φορές βλέπουμε να υπάρχει συμμετρία στον ένα άξονα, μερικές φορές στον άλλον ή ακόμα και στους δύο άξονες μαζί. Μελετώντας το χωριό εντοπίσαμε πιο συχνά τα παραδείγματα κατοικιών που φαίνονται στα αριστερά και έτσι καταλήξαμε στα πιο πάνω συμπεράσματα για την συμμετρία στις όψεις των κατοικιών.

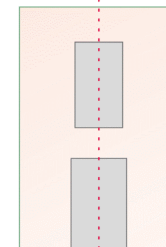
ασύμμετρη πλάγια όψη διώροφου κτίσματος προσανατολισμένη προς την μεριά του δρόμου.

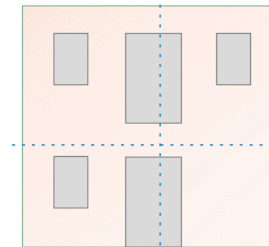
διώροφο κτίσμα ασύμμετρο ως προς τον εγκάρσιο και διαμήκη άξονα.

διώροφο κτίσμα προσανατολισμένο στον δρόμο, συμμετρικό στον εγκάρσιο και ασύμμετρο στον διαμήκη άξονα.

διώροφο κτίσμα στο δρόμο στην μια πλευρά συμμετρικό ως προς τον εγκάρσιο άξονα.

ασύμμετρη πλάγια όψη διώροφου κτίσματος προσανατολισμένη προς την μεριά του δρόμου.

Στις όψεις με μετωπική διάταξη στο δρόμο που είναι συνεχείς, όπως φαίνεται και στα παραδείγματα δεξιά και αριστερά, τα ανοίγματα των κατοικιών δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη συμμετρία ως προς τα ανοίγματα των ίδιων αλλά και των διπλανών κατοικιών. Συνήθως σε διώροφα κτίσματα τοποθετούσαν την είσοδο στο κάτω επίπεδο χωρίς επιπλέον ανοίγματα και στο πάνω επίπεδο τοποθετούν πάνω από το άνοιγμα εισόδου, θύρα με μπαλκόνι ή χωρίς, και δεξιά (ή και αριστερά) παραθύρα

τοιχοποιία

τοιχοποιία με ακανόνιστη διάταξη με χρήση διαφορετικού μεγέθους λίθων

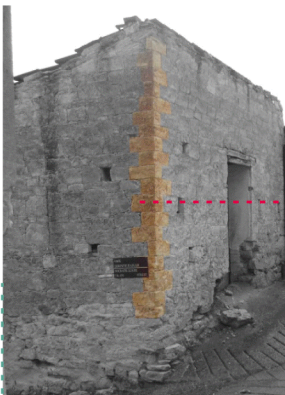
τοιχοποιία με χρήση ίδιου μεγέθους λίθων με τη χρήση χαλικώματος για αρμούς

επίχρισμα ασβέστη

τοιχοποιία με οριζόντια διάταξη διαφορετικού μεγέθους λίθων με πλακοειδής μορφή (χρήση ραμμάτων)

γωνιόλιθοι

η βάση της τοιχοποιίας στον δρόμο ήταν από πιο μεγάλες ημιλαξευμένες πέτρες οριζόντια τοποθετημένες και μετά τοποθετούσαν διαφορετική διάταξη λίθων.

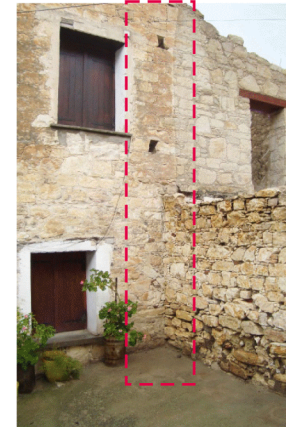
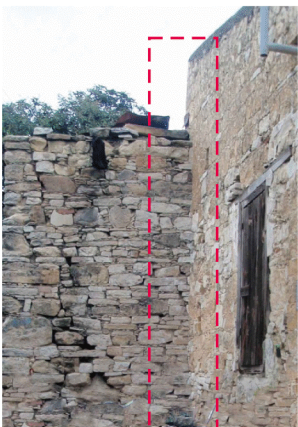

είναι εμφανής η μεταγενέστερη προσθήκη πέτρας

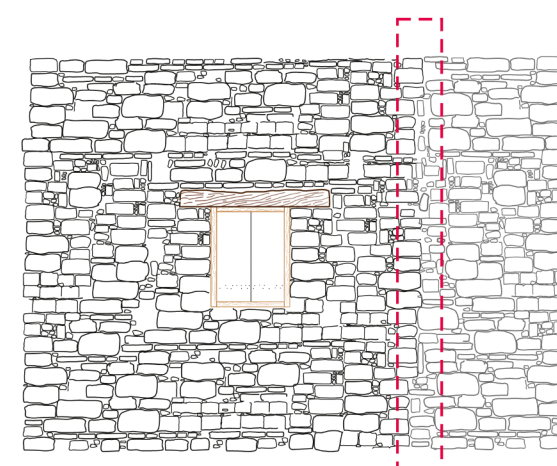
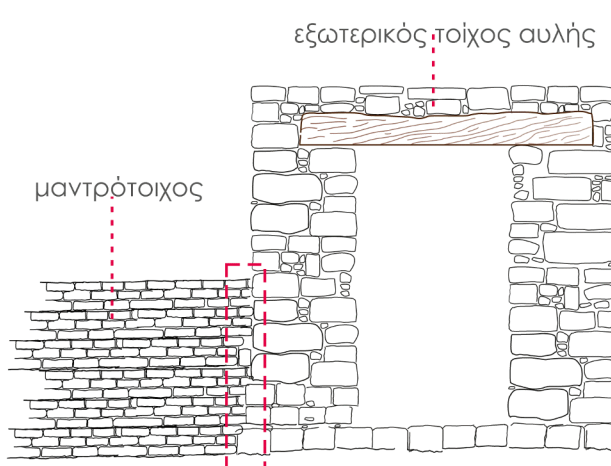
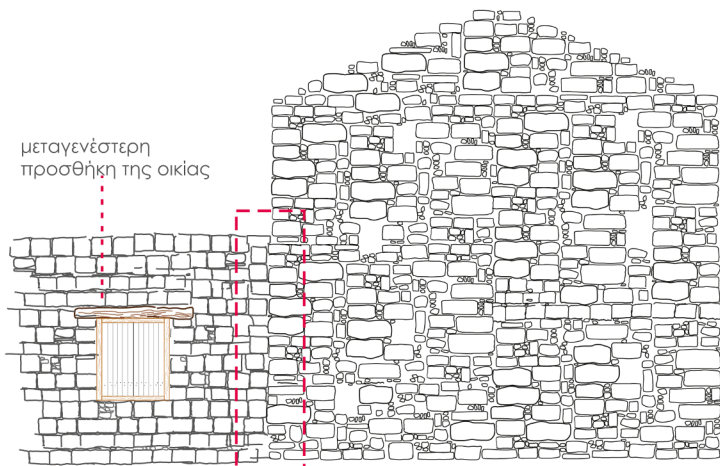

χρήση τοπικών ασβεστολιθικών πετρωμάτων

Η πέτρινη τοιχοποιία είναι κτισμένη με τοπικές ημιλαξευμένες (σχεδόν ορθογωνισμένες) πέτρες. Στις οικοδομές λαϊκής αρχιτεκτονικής, η τοιχοποιία παρέμεινε ανεπίχριστη στους εξωτερικούς τοίχους, όπου οι αρμοί χαλικώνονταν με μικρά πλακοειδή-οριζόντια κομμάτια πέτρας και με μικρότερα χαλικώματα, ενώ συνδετικό κονίαμα τοποθετούνταν σε εσοχή, έτσι ώστε να είναι σχεδόν αθέατο. Συγκεκριμένα η τοιχοποιία ενώνεται με πηλό που έφτιαχναν στην περιοχή. Κυρίως ανακάτευαν το χώμα με τα υπολείμματα που έμεναν από την απόσταση της «ζβανίας», διότι οι κάτοικοι υποστήριζαν ότι έδινε δύναμη στον πηλό. Αυτό έδινε πιο σκούρο χρώμα στην τοιχοποιία. Σε άλλες περιπτώσεις υπάρχει έντονα η διαφορετικότητα στα μεγέθη των λίθων και εμφανίζονται οριζόντιοι αρμοί, τεχνική που χρησιμοποιούσαν αρκετά συχνά. Στις γωνίες των όψεων χρησιμοποιούσαν πιο λαξευτή πέτρα, τους λεγόμενους γωνιόλιθους. Με αυτόν τον τρόπο είναι εμφανής η διαφοροποίηση των κτισμάτων, είτε αυτά είναι μεταγενέστερα είτε είναι διαφορετικού ιδιοκτήτη.

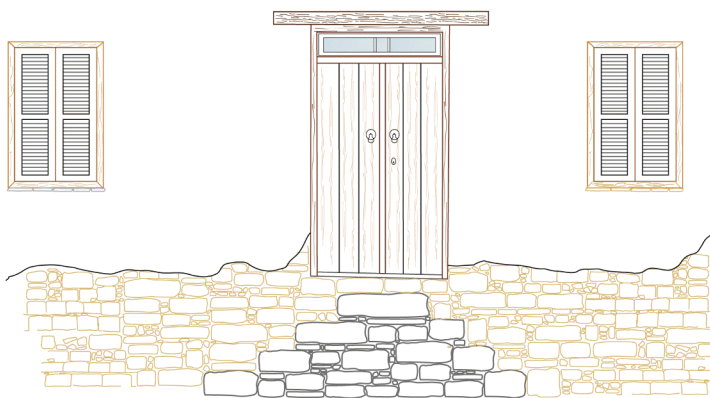

τα κτίσματα στο χωριό βρίσκονται σε μετωπική διάταξη και η διαφοροποίηση των κτισμάτων είναι εμφανής.

Η διαφοροποίηση των κτισμάτων είναι εμφανής σε όλες τις οικοδομές που εφάπτονται μεταξύ τους, ακόμα και αν έχουν διαφορετική υψομετρική διαφορά.

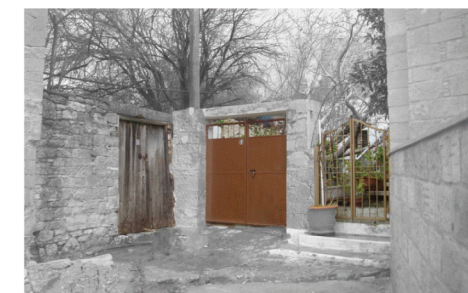
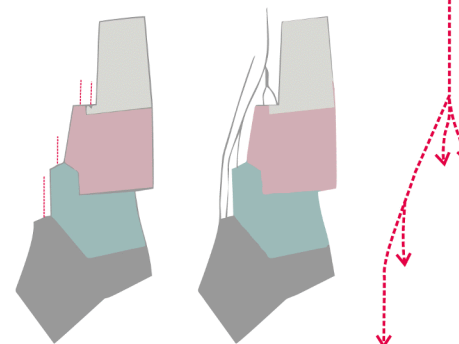
όρια όψεων

Σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια σπίτια οποία κατασκευάζονταν σε υψομετρική διαφορά από το επίπεδο του δρόμου. Έτσι η θύρα εισόδου βρισκόταν σε υψομετρική διαφορά από το δρόμο και για είσοδο εντός της οικίας κατασκευάζαν μια πέτρινη σκάλα που εφάπτονταν στην όψη της οικίας αλλά βρισκόταν στο δρόμο. Κάπως τα όρια της όψης της κατοικίας γίνονταν πιο διάχυτα στο δημόσιο.

προσανατολισμός εξωθύρων

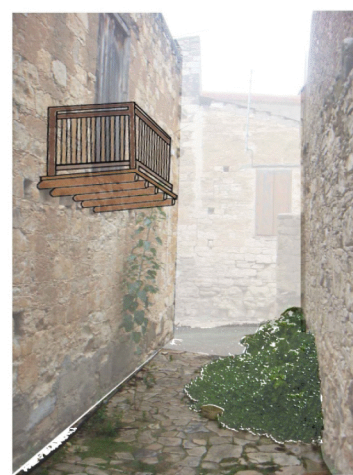
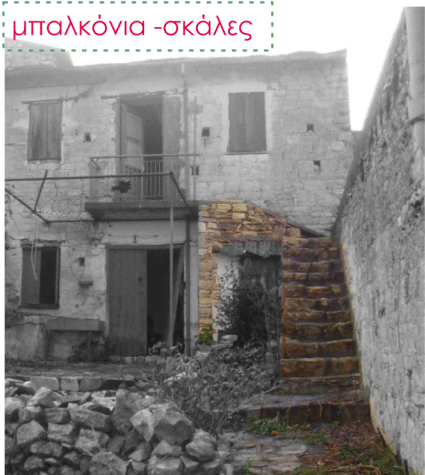
οπτικές προς το δρόμο διακλάδωση κοινής πορείας
 χαρακτηριστική ήταν η παράλληλη χωροθέτηση εξωθύρων (3-4 σπιτιών) οι οποίες προσανατολίζονται προς τον δρόμο. Σε ορισμένες περιπτώσεις βρίσκεται και η κάθε μια σε διαφορετική υψομετρική διαφορά. Αυτό δείχνει ένα γνώρισμα της κοινωνίας ότι οι κάτοικοι ήταν συνδεδεμένοι μεταξύ τους, εφόσον τα ξωπόρτια είναι το ένα δίπλα στο άλλο.

[20] μορφολογικά στοιχεία όψεων

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή-χριστίνα

μπαλκόνια -σκάλες

Οι όψεις των κατοικιών δεν έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Οι ισόγειες υποδομές είναι απλές επίπεδες και σε αρκετές περιπτώσεις με συμμετρία. Οι διώροφες οικοδομές συνήθως έχουν σαν μόνη προεξοχή το μπαλκόνι όταν η όψη είναι προσανατολισμένη προς τον δρόμο, και όταν το μπαλκόνι είναι εντός της οικίας συνοδεύεται από σκάλες οι οποίες είναι εφαιπόμενες πάνω σε μια όψη, είτε χρησιμοποιεί δύο όψεις σχήματος Γ όταν δεν υπάρχει χώρος στο οικόπεδο. Η σκάλα είναι κατασκευασμένη από ημιλαξευμένες τοπικές πέτρες εφαιπόμενες στην πλευρά της οικίας ώστε να μην καταναλώνουν χώρο. Συνήθως στο πάτημα του σκαλοπατιού χρησιμοποιούσαν ένα μεγάλο οριζόντιο λίθο και από κάτω γινόταν ο συνδυασμός μικρών λίθων με χαλικώματα. Η σκάλα σε αρκετές περιπτώσεις σταματούσε πάνω από την θύρα εισόδου του ισογείου. Συνδεόταν με το ξύλινο μπαλκόνι, το οποίο στηριζόταν σε προεξέχον «βολιτζία» από την οροφή του ισογείου. Οι εξώστες, είναι αρκετά συχνό φαινόμενο, ωστόσο δεν υπάρχουν αρκετοί καλυμμένοι εξώστες. Ήταν εξολοκλήρου από ξύλινες κατασκευές με απλές ορθογώνιες διατομές,

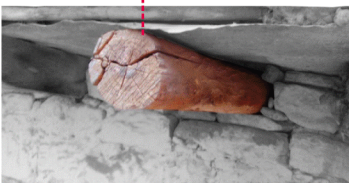
προεξέχον «βολιτζία» από την οροφή του ισογείου

Ξύλινες επίπεδες σανίδες

απόλιξη οροφής

εμφανές «βολιτζία» που προεξέχουν από την κατοικία

«μορίνα»

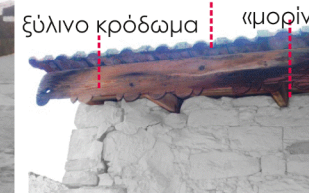
κεραμίδια

κεραμίδια

κεραμίδια

ξύλινο κρόδωμα

«μορίνα»

Όσον αφορά την κατασκευή οροφής κάποιες φορές ήταν εμφανή τα υλικά που χρησιμοποιούνταν και κάποιες φορές χρησιμοποιούσαν σκαλιστά σανίδια/καρκάνα που κάλυπταν οποιεσδήποτε προεξοχές. Ο πιο συνηθής τύπος απόλιξης της οροφής είναι προεξέχοντα κεραμίδια. Η στήριξη γινόταν σε προεξέχοντα «βολιτζία» της οροφής πάνω στα οποία τοποθετούσαν σανίδια. «Μορίνες» τοποθετούσαν όπου οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη ήταν αρκετά καλή. Σε αντίθετες περιπτώσεις τοποθετούσαν καλάμια και ακολούθως από πάνω τοποθετούσαν τα λεγόμενα «μαζιά» και κεραμίδια. Επομένως από την απόλιξη της οροφής είναι εμφανές η οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη. Όσο πιο καλή ήταν η οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη χρησιμοποιούσε πιο ακριβά υλικά κατασκευής όπως καλάμια, ψαθάρκα, καρκάνα (νεότερο αστικό στοιχείο).

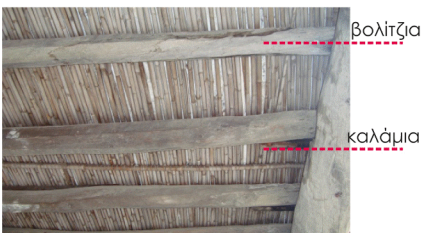

καλάμια

«μορίνα»(σανίδια)

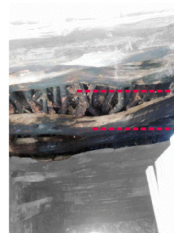

«καρκάνα»

βολιτζία

καλάμια

κορμοί δέντρων

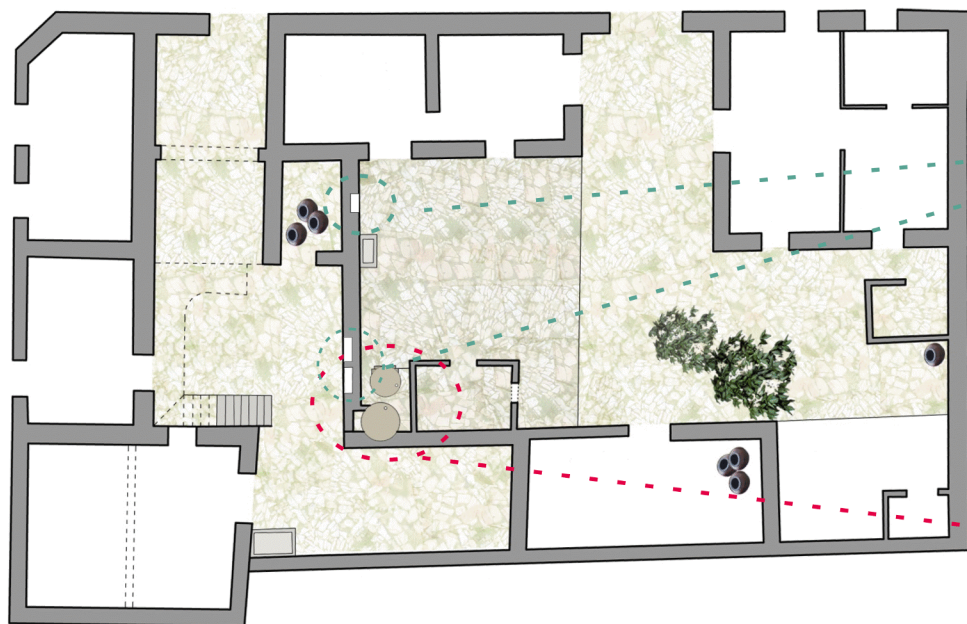
βολιτζία

Συνήθως οι οροφές στο χωριό είναι κεκλιμένες. Σπάνια συναντάς επίπεδες οροφές

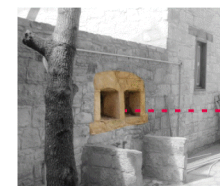
[21] άλλα στοιχεία στις όψεις

κάτοψη

αγρότη κωνσταντίνα, αντωνίου μελίνα, κωνσταντή έλενα, προξένου σεβαστή - χριστίνα

στοιχείο Β

κουζοστάτες στην εσωτερική αυλή σπιτιού.

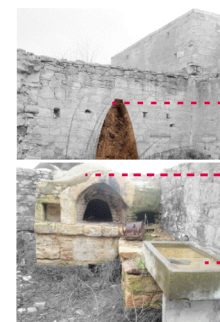
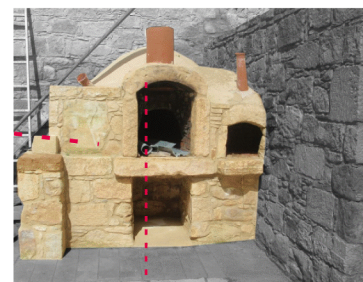

πελεκητή πέτρα με τοξοειδές σχήμα για καλαισθησία.

οριζόντιοι λίθοι για το πάτημα της στάμνας.

οι κουζοστάτες ήταν πάντα προσανατολισμένοι προς την αυλή του σπιτιού, ήταν πάντα στην πρόσοψη του σπιτιού όπου υπάρχουν ανοίγματα, αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις συναντούμε κουζοστάτες όπου ήταν σε όψη χωρίς ανοίγματα.

στοιχείο Γ

σε μεγάλη αυλή- μεγάλη εστία

πετρόχτιστος φούρνος στην εσωτερική αυλή ενός σπιτιού.

λίθινη βούρνα δίπλα από τον φούρνο.

πετρόχτιστος φούρνος στην εσωτερική αυλή ενός σπιτιού μεγαλύτερος από τους συνηθισμένους ανάλογα με την οικιακή κατάσταση του ιδιοκτήτη.

στοιχείο Α

Ο τρόπος κατασκευής της τοιχοποιίας των όψεων είναι εμφανής, αφού τα ίχνη του τρόπου που χρησιμοποιήθηκε για την ανοικοδόμηση της οικοδομής μένουν στην όψη της τοιχοποιίας. Οι σκαλότρυπες που παρατηρούνται στην όψη, είναι διακριτές εφόσον το μέγεθος τους δηλώνει στο συγκεκριμένο σημείο την απουσία λίθου. Μετά την κατασκευή της οικίας διατηρούσαν τις σκαλότρυπες που μένουν ανοικτές από έξω (σε ορισμένες περιπτώσεις τις έκλειναν από μέσα)

στοιχείο Δ

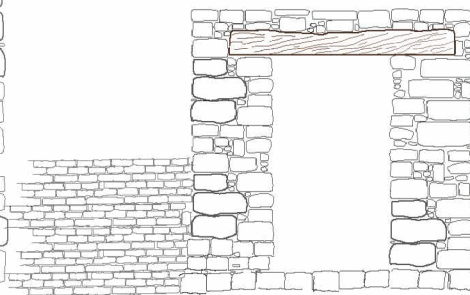
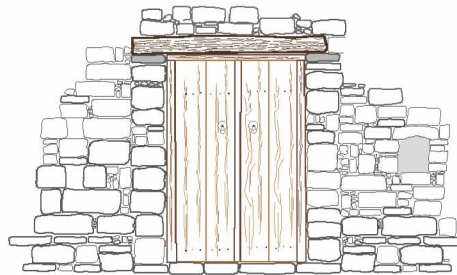
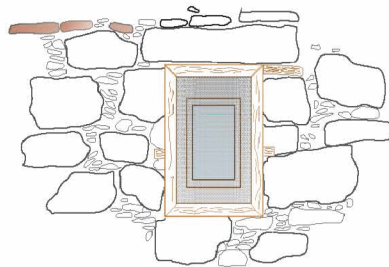
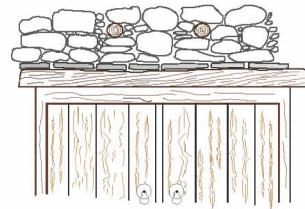
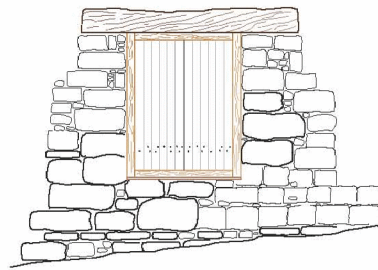
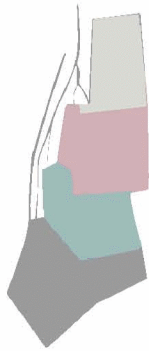
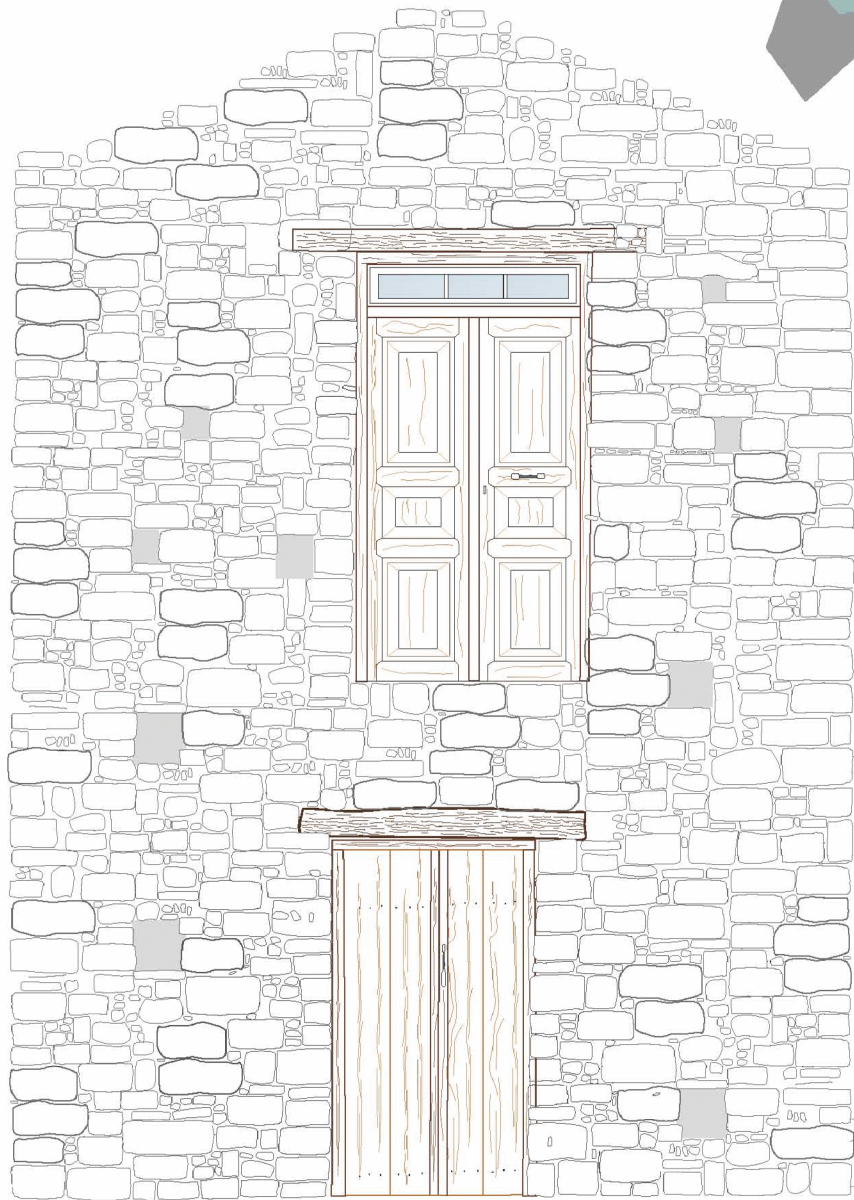
σε δώροφες οικίες υπήρχαν όψεις όπου το μόνο άνοιγμα που υπήρχε ήταν η αρσέρα.

διάφοροι τύποι αρσέρων είτε σε διάφορες κατοικίες είτε σε μονόδροφες κατοικίες σε οριζόντια και κάθετη μορφή με σιδερένιο πλέγμα για προστασία.

επιγραφές χαραγμένες σε πέτρα που συνήθως τοποθετούνταν πάνω από τις εισόδους είτε της οικίας είτε της αυλής.

Μελετώντας λοιπόν διαφορετικές αναφορές από όλο το χωριό, αντλούμε κάποια στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζαν τις όψεις της εποχής όπου οι ίδιοι οι κάτοικοι γίνονταν οι δημιουργοί της οικίας τους. Τα υλικά δόμησης της κάθε υποδομής είναι τα υλικά του ίδιου του τόπου. Οι όψεις της κάθε οικοδομής δηλώνουν και την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη. Όσο περισσότερα στοιχεία με λεπτομέρεια τοποθετούνταν στις όψεις, σε τόσο καλή οικονομική κατάσταση βρίσκονταν οι ιδιοκτήτες. Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη είναι από ένα νταμπλαδωτό παράθυρο μέχρι ένα κουζοστάτη. Η πέτρινη τοιχοποιία είναι κτισμένη με τοπικές ημιλαξευμένες πέτρες. Ο πηλός για την ένωση της τοιχοποιίας είναι τεχνική που χρησιμοποιούσαν στο χωριό. Κυρίως ανακάτευαν το χώμα με τα υπολείμματα που έμεναν από την απόσταση της «ζιβανίας». Τίχνη του τρόπου που χρησιμοποιήθηκε για την ανοικοδόμηση της οικοδομής μένουν στην όψη της τοιχοποιίας, η λεγόμενη σκαλότρυπα, χωρίς να την κλείνουν εξωτερικά.

Ακόμα και σε μια όψη στην οποία εμφανίζονται μόνο ανοίγματα, η ξύλινη πλήρωση των ανοιγμάτων χαρακτηρίζει οικονομικά τον ιδιοκτήτη. Όσον αφορά τα παράθυρα στο χωριό τα πιο συνήθη για ένα απλό κάτοικο ήταν απλά λιτά χωρίς κανένα διάκοσμο. Κατασκευάζονταν από ξύλινα σανίδια. Όμως σε αρκετές περιπτώσεις συναντάς νταμπλαδωτά παράθυρα με ξυλόγλυπτη επιφάνεια, τοξωτά παράθυρα και νεότερα περισιδωτά παράθυρα όπου αυτά τοποθετούνταν σε περιπτώσεις όπου ο ιδιοκτήτης ήταν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση. Συχνό φαινόμενο ανοίγματος σε διώροφες υποδομές είναι η αρσέρα. Σε όλα τα ξωπόρτια των αυλών αλλά και των κατοικιών συναντάς διαφορετικού είδους θύρες. Άλλες είναι απλές ορθογώνιες, άλλες έχουν διακόσμηση και άλλες είναι τοξωτές. Ακόμα και οι ίδιες μορφολογικά θύρες, διαφέρουν στο τρόπο κατασκευής τους. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις θύρες εισόδου της κατοικίας και στις θύρες εισόδου στην αυλή, είτε σε κατασκευαστικά δεδομένα είτε σε μορφολογικά. Για παράδειγμα πιο συχνή κατασκευή της εξώθυρας που βρίσκεται στο δρόμο είναι από σανίδια και σπανιότερα από νταμπλάδες. Ένα άλλο σύνηθες μορφολογικό στοιχείο που συναντούμε στα ξωπόρτια της κατοικίας, είναι ο οριζόντιος φεγγίτης στο πάνω μέρος της θύρας, μεταξύ των ανοιγόμενων στοιχείων της θύρας και του ανωφλιού. Οι νταμπλαδωτές θύρες με φεγγίτη αρχικά εμφανίζονταν στα μπαλκόνια που βλέπουν προς το δρόμο και μεταγενέστερα εμφανίζονται στο επίπεδο του δρόμου. Η μορφολογία των εξωθύρων είτε σε μαντρότοιχο είτε εντός του σπιτιού διαφοροποιούνται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη. Η απόληξη οροφής με σκαλιστά σανίδια/«καρκάνα», «μορίνες», καλάμια, ψαθαρκά τοποθετούνταν όπου οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη ήταν αρκετά καλή, σε αντίθετες περιπτώσεις, χρησιμοποιούσαν πιο φθηνά υλικά.

Στις όψεις με μετωπική διάταξη στο δρόμο που είναι συνεχείς, τα ανοίγματα των κατοικιών δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη συμμετρία ως προς τα ανοίγματα των ίδιων αλλά και των διπλανών κατοικιών.

Ένα άλλο γνώρισμα των κατοικιών που αναδεικνύουν οι όψεις, είναι οι μεταξύ τους σχέσεις. Όντας σαν ένα μεγάλο χωριό για τα δεδομένα της τότε εποχής οι κάτοικοι ήταν συνδεδεμένοι μεταξύ τους, είχαν αρκετές καλές σχέσεις. Αυτό το γνώρισμα διαφαίνεται στην οριοθέτηση των εισόδων των όψεων.